

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Maja Marinič

Animal Liberation Front: od ekocentrizma do eko terorizma

Diplomsko delo

Ljubljana, 2016

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Maja Marinič

Mentor:izr. prof. dr. Žiga Vodovnik

Animal Liberation Front: od ekocentrizma do eko terorizma

Diplomsko delo

Ljubljana, 2016

ZAHVALA: Zahvaljujem se vsem, ki so verjeli, da bo to delo nekoč stalo pred njimi ter mojemu zvestemu prijatelju Reksiju, ki mi je s svojo družbo na dolgih sprehodih pomagal sproščati glavo in telo med pisanjem diplomske naloge. Hvala tudi moji Sabrinci in Vaneski, ki sta dokaj mirno spali, medtem ko je mama ponoči bedela pred računalnikom.

Animal Liberation Front: od ekocentrizma do eko terorizma

Diplomsko delo preučuje gibanje z imenom Animal Liberation Front. Gre za gibanje na področju zaščite živali, ki je v mnogih pogledih sporno predvsem zaradi načina delovanja. Cilj diplomskega dela je tako celotna preučitev omenjenega gibanja in umestitev njegovega delovanja znotraj radikalnih zelenih teorij. Diplomsko delo se tako dotika razvoja ekocentrične miselnosti kot antipoda antropocentrizma ter poglobitnih idej njenih glavnih mislecev skozi zgodovino. Gibanje s svojim radikalnim pristopom temelji na ideji globoke ekologije in je danes poznan kot eno izmed najbolj radikalnih ekoloških gibanj z vedno večjim številom podpornikov. Delovanje aktivistov z uporabo direktne akcije ter izborom tarč pogosto povzroča številna nasprotujoča si mnenja glede same upravičenosti izvedbe dejanj osvoboditve živali. Njegova militantna narava pa ga pri zakonodajnih organih uvršča celo med tako imenovane eko teroriste.

Ključne besede: Animal Liberation Front, ekocentrizem, eko terorizem, globoka ekologija, radikalni aktivizem.

Animal Liberation Front: from Ecocentrism to Eco-Terrorism

The graduation thesis examines movement called Animal Liberation Front. It is a movement in the field of animal protection, which is in many perspectives controversial mainly due to the way of operation. The objective of the graduation thesis is therefore a comprehensive examination of the mentioned movement, and placement of its operation within the radical green theories. The graduation thesis therefore deals with development of ecocentric thinking as an antipode of anthropocentrism, and main ideas of its most important thinkers throughout the history. Movement is with its radical approach based on the idea of deep ecology, and is presently known as one of the most radical ecological movements with an increasing number of supporters. Operation of activists with use of direct action and choice of targets often causes numerous conflicting opinions in regard to eligibility of execution of animal liberation acts. Its militant nature places it with legislative authorities among so called eco-terrorists.

Key words: Animal Liberation Front, ecocentrism, eco-terrorism, deep ecology, radical activism.

KAZALO

1 UVOD.....	6
1.1 Cilji in namen	7
1.2 Raziskovalni tezi	8
1.3 Uporabljena metodologija	8
1.4 Zgradba diplomskega dela.....	9
2 TEORETSKI OKVIR	11
2.1 Razvoj ekocentrizma	11
2.2 Pojav sodobne ekološke etike.....	16
2.3 Radikalnejše struje znotraj ekologije	20
3 PREDSTAVITEV ALF-A.....	22
3.1 Začetki	23
3.2 Organizacijska struktura.....	25
3.3 Poslanstvo in cilji	26
4 FILOZOFIJA IN NAČIN DELA ALF-A.....	28
4.1 Ideološki okvir.....	28
4.2 Delovanje ALF-a.....	30
4.2.1 Taktike in sredstva.....	33
4.2.2 Najodmevnejše akcije.....	34
4.3 Podporniki	35
4.3.1 ALF SG in NAALPO	35
4.3.2 Odnos z organizacijo PETA	36
4.3.3 Sodelovanje z aktivisti ELF-a.....	37
4.3.4 Revolucionarne skupine znotraj ALF-a.....	38
5 ALF IN EKO TERORIZEM	41
5.1 Definiranje pojma eko terorizma.....	41
5.2 Elementi eko terorizma v ALF-u.....	43
5.3 Kritika boja proti eko terorizmu	46
6 ZAKLJUČEK.....	48
6.1 Verifikacija tez	49
6.2 Sklep.....	51
7 LITERATURA.....	54
PRILOGA A: Pogovor z Varuhinjo pravic živali in članico Društva za osvoboditev živali in njihove pravice Alenko Benčina.....	57

1 UVOD

Vprašanje zaščite živali postaja iz dneva v dan bolj pomembno. Vedno več je opozarjanj, da morajo imeti tudi živali določene pravice, katerih poglavitni namen je, da v prvi vrsti zaščitijo njihov obstoj. Za boljše razumevanje področja pravic živali je tako treba poznati razvoj antropocentričnega in ekocentričnega mišljenja, ki sta se razvijala in spreminjala skozi različna pretekla obdobja. Na obdobja prevlade ene ali druge etike so vplivali različni dejavniki. Razmišljanja mislecev v preteklosti in sedanjosti pa so eden izmed ključnih dejavnikov v dojemanju razmerja človek - žival. Dobrobit in pravice živali so tako teme, ki se pojavljajo že vrsto let. Še vedno pa obstaja neko neenotno mnenje glede podeljevanja živalim moralnega statusa in njihove emancipacije znotraj človeške družbe.

Danes za zaščito živali v največji meri skrbijo razne nevladne organizacije, ki lahko delujejo na nacionalni ali globalni ravni. V prvi vrsti se borijo proti kakršnemukoli mučenju in izkoriščanju živali. Nekatere organizacije so pri tem še bolj specifične, saj zahtevajo njihovo popolno osvoboditev. Uporaba živali za znanstvene poskuse, hrano, zabavo, delovno silo, oblačila predstavljajo glavna problematična področja glede uvajanja določenih pravic in varstva pravic živali. Delovanje nevladnih organizacij na področju zaščite živali se razlikuje tudi v sami ideologiji, delovanju ter razpoložljivosti finančnih sredstev. Pristopi pri izvajanju reševanja živalskega vprašanja znotraj teh skupin pa se lahko med seboj zelo razlikujejo. Na eni strani se določene organizacije zavzemajo za izboljšanje položaja živali s pomočjo legalnih sredstev ter iskanjem kompromisov, na drugi strani pa imamo radikalna gibanja, ki z uporabo direktne akcije ukrepajo tu in zdaj. O sami uspešnosti in učinkovitosti takih ali drugačnih pristopov pa potekajo številne razprave.

Gibanje Animal Liberation Front (v nadaljevanju ALF), ki je rdeča nit diplomskega dela, je nastalo v sedemdesetih letih kot odgovor na vse večjo neučinkovitost takratnih organizacij, ki so delovale na področju zaščite živali. Gre za nekakšen fenomen znotraj gibanj za pravice živali, saj ga obdaja pridih drugačnosti. Ne gre namreč za običajno organizacijo, ki deluje v okviru nekih ustaljenih pravil, točno določenega institucionalnega okvira ter tipičnega članstva. Aktivisti ALF-a lahko delujejo posamezno ali v majhnih skupinah, anonimno in samostojno, brez kakršnekoli

centralistične koordinacije. Ključni namen in cilj njihovega delovanja je torej popolna osvoboditev živali, ki so trpinčene s strani človeštva. Da bi to dosegli aktivisti uporabljajo različne taktike, ki so lahko tudi nelegalne. Izbrane tarče direktnih akcij so tako v prvi vrsti razni laboratoriji, farme, tovarne, podjetja, univerze in trgovine, kjer se dogajajo krutosti nad živalmi ter vsi, ki so posredno ali neposredno vpleteni v ta proces. Poleg direktnega napada na izbrane tarče, uporablja ALF tudi sistem ozaveščanja ljudi in pritiskanja na oblasti za doseg sprememb na področju zaščite živali. Prikazovanje obremenjujočih in spornih posnetkov mučenja živali je tako lahko učinkovito sredstvo za doseg načrtanih ciljev. ALF v veliki meri deluje na nelegalen način, vendar v okviru ALF-a obstaja tudi legalna skupina za podporo, katere namen je pomoč delovanju gibanja z vsemi možnimi zakonskimi sredstvi. V večini držav po svetu, kjer je ALF aktiven, ga opredeljujejo kot neko podzemno mrežo, ki je lahko moteč politični subjekt ostalim političnim subjektom. Po ameriški zakonodaji ga uvrščajo med ekoteroristične organizacije. Pregon in zaporne kazni njegovih aktivistov pa so zgolj ena izmed primarnih nalog tamkajšnjih organov pregona za zatiranje terorizma.

V diplomskem delu bomo torej skušali prikazati delovanje ALF-a v kontekstu razumevanja zgodovinskega razvoja ekocentrizma in ideološko opiranje gibanja na globoko ekologijo. Vse to odpira vprašanja upravičenosti izbora tarč in taktik, ki jih ALF prakticira in zaradi katerih ga pogosto enačijo z drugimi terorističnimi skupinami. Zavzemanje gibanja glede same spremembe družbene ureditve, v kateri bi živali imele enak položaj kot ljudje, odpira vso razsežnost problematičnosti živalskega vprašanja.

1.1 Cilji in namen

V diplomskem delu bomo preučili gibanje ALF. Gre za mrežo radikalnih ekoloških aktivistov, ki se širom sveta bori proti kakršnemukoli izkoriščanju živali. Slednje smatrajo kot povsem enakovredna bitja človeški vrsti. Predstavniki ALF-a za doseg svojih ciljev ne izbirajo sredstev, pri tem pa naletijo tudi na številna neodobranja. A kljub temu danes ALF s svojim načinom delovanja pridobiva vedno večje število podpornikov. Tako se še danes pojavlja ključna dilema, ali so to zgolj navadni eko teroristi ali rešitelji živali. Cilj diplomskega dela je tako predstaviti delovanje ALF-a znotraj ideje ekocentrizma in razumevanje pojma eko terorizma. Kljub nekaterim tujim

delom, ki obravnavajo omenjeno gibanje je pri nas to še dokaj neraziskano področje. Prav tako je njegova prepoznavnost v slovenski javnosti majhna. Gibanje temelji na spoznanju, da je izkoriščanje živalskih vrst pripeljalo določene ljudi do tako drastičnih ukrepov, da so pravico vzeli v svoje roke. V diplomskem delu je tako predstavljen pomen boja za osvoboditev živali, ki pogosto prestopi meje legalnega in sprejemljivega tako za širšo javnost kot tudi za organe pregona.

1.2 Raziskovalni tezi

V pričujočem diplomskem delu se bomo ukvarjali s problematiziranjem delovanja gibanja ALF. Skozi prebiranje in preučevanje primerne literature, ki se ukvarja z gibanji za osvoboditev živali doma in po svetu, bomo poskušali odgovoriti na spodaj navedeni tezi.

Prva teza se nanaša na razumevanje filozofske podlage, ki usmerja način delovanja radikalnih aktivistov. Trdimo, da se *ALF opira na filozofsko teorijo, po kateri imajo vsa živa bitja enako vrednost, in s tem zagovarja ideje globoke ekologije znotraj ekocentrične usmeritve. Prepoznavanje dejanj eko terorizma s strani organov oblasti pa je neutemeljena in pretirana, saj je povzročanje materialne škode v direktnih akcijah neprimerljiva z vrednostjo obstoja rešenih živalskih vrst.*

Druga teza pa se nanaša na aktivizem gibanja v smeri doseganja zelenih rezultatov in odzivnosti populacije in oblasti. Trdimo, da je gibanje *ALF znano po metodi neposrednega ukrepa, s katero poskuša rešiti čim večje število živali, vendar kljub temu sodeluje tudi v pasivnem aktivizmu preko ALF SG, saj je njegov dolgoročni cilj sprememba človeškega obnašanja, pri čemer stremi k spremembi celotne družbene ureditve, ki zavrača izkoriščevalsko kapitalistično antropocentrično mišljenje.*

1.3 Uporabljena metodologija

Ker je diplomsko delo teoretične narave bo v metodološkem smislu omejeno na analizo sekundarnih virov. Kot prvo bo uporabljena metoda zbiranja podatkov, saj gre v veliki meri za primerjavo različnih, že obstoječih tujih literatur, ki to problematiko podrobno

obravnavajo. Tako bo v poglavju, ki se nanaša na teoretično osnovo razumevanja živalskega vprašanja, uporabljena deskriptivna metoda. Tu bo navedeno kar nekaj idej o zavedanju o pravicah živali skozi različna zgodovinska obdobja. V tem delu se bomo tudi dotaknili utilitarizma kot vodilnega filozofskega nazora v razumevanju pravic živali. Prav tako bomo nakazali pomen novega revolucionarnega ekološkega toka, imenovanega globoka ekologija, na katerem sloni ideologija različnih ekoloških gibanj.

V poglavju, ki govori o delovanju ALF-a, bo večina literature črpane iz internetnih virov in tujih monografij, ki gibanje natančno opisujejo. V raznih spletnih dokumentarnih gradivih je objavljenih kar nekaj pričevanj bolj znanih aktivistov, ki so se zaradi svojih stališč znašli v navzkrižju z oblastjo. Kot metodo zbiranja podatkov bomo uporabili intervju, ki ga bomo za boljše razumevanje prisotnosti ALF-a na slovenskih tleh opravili z Varuhinjo živalskih pravic in članico Društva za osvoboditev živali in njihovih pravic Alenko Benčina.

V samem zaključku bomo teze preverili s podrobno analizo in interpretacijo različnih virov, ki obsegajo razne članke, dokumentarne filme, zbornike, publikacije, znanstvene monografije, raziskovalna poročila in podobno. Tako bo največ relevantnih podatkov za potrditev ali ovržbo tez črpanih iz zgoraj omenjenih virov.

1.4 Zgradba diplomskega dela

Diplomsko delo bo obsegalo šest poglavij. V samem uvodu bo predstavljena kratka vsebina izbrane teme ter ključne točke, ki bodo vodilo skozi celotno diplomsko delo. Drugo poglavje bo posvečeno teoretični osnovi, na podlagi katere so se razvila gibanja za pravice živali. Ekocentriem ter filozofske ideje njegovih predstavnikov bodo v tem delu prikazane v nekem kronološkem historičnem zaporedju. V tretjem delu bo podrobno predstavljeno gibanje ALF. Tu bo šlo za temeljito obravnavo samega začetka gibanja, njegovega poglobitnega poslanstva in s tem povezanih ciljev. Četrto poglavje bo izključno posvečeno delovanju ALF-a, s prikazom najodmevnejših akcij ter delovanja njegovih aktivistov preko izbranih tarč in taktik. Poleg tega bo nakazan odnos s podobno mislečimi ekološkimi skupinami. Peti del bo obravnaval definicijo pojma eko terorizma in njegovo razumevanje v kontekstu gibanj za osvoboditev živali. Prav

tako bo tu predstavljena kritika boja proti terorizmu. V zadnjem delu pa bo skozi verifikacijo tez in analizo celotne naloge podan zaključek.

2 TEORETSKI OKVIR

»O veličini naroda in njegovi moralni razvitosti lahko sodimo po tem, kakšen je njegov odnos do živali.«

Mahatma Gandhi

2.1 Razvoj ekocentrizma

Da lahko govorimo o ekocentrizmu, se moramo prvo seznaniti z antropocentrizmom, ki je njegovo nasprotje. Razvoj antropocentričnega odnosa do narave in živali sega v antiko. Antropocentrizem strogo loči človeka in žival. Slednje so v razmerju do ljudi v podrejenem položaju. Njihov obstoj je pogojen izključno z zagotavljanjem potreb človeka. Po tej teoriji so živali na svetu, da služijo ljudem kot delovna sila, za zabavo, obleko in hrano (Pličanič 2003, 17). Antropocentrizem si lahko predstavljamo tudi v obliki piramide, na vrhu katere je človek, čigar interesi in potrebe so najpomembnejši. Ostala bitja oziroma nečloveške živali zasedajo nižje pozicije ter so s tem posledično podrejena človeku (Cavalieri 1999, 11). Polni razvoj ideje antropocentrizma tako najdemo v grški kulturi kot tudi židovsko-krščanski miselnosti. Slednji veljata za izvor evropske antropocentrične etike (Kirn 1992, 271). Danes je antropocentrična etika močno vpeta v delovanje družbe na vseh ravneh, saj njen razvoj poteka že tisoče let.

Ves čas dominantnosti evropske antropocentrične etike so se pojavljali zametki drugačne miselnosti. Čeprav je v antičnem svetu prevladovala antropocentrična miselnost, lahko v njem najdemo tudi zametke ekocentrizma, ki pa na začetku še ni bil zrel ne po duhovni ne po praktični strani. Nek bolj spoštljiv odnos do živali so takrat izkazovali v antičnem Egiptu, pa še to predvsem zaradi svojih verskih prepričanj, ne pa zato, ker bi dejansko živalim priznali intrinzično vrednost. Tam so svete živali dosegale visoko stopnjo spoštovanja, saj bogovi bili predstavljeni kot nekakšni hibridi med ljudmi in živalmi. Tako je bila vsaka žival, ki so jo takrat imeli za sveto, deležna spoštovanja, in to celo do takšne mere, da so jo ob poginu svečano pokopali (Ryder 2000, 16–17).

Tudi nekateri grški misleci tistega časa so se odkrito zavzemali za omejitve človeške krutosti nad živalmi. Grški filozof Epikur je zavrnil Aristotelovo trditev, da se vse, kar se dogaja v naravi dogaja zaradi človeka. Menil je, da vzroke lahko najdemo v naravni nujnosti. Celsus je verjel, da je bilo vse, kar je bilo narejeno, narejeno za ljudi kot tudi za nerazumne živali. Lukrecij Kar pa je trdil, da je nesmiselno predpostavljati, da bi svet, ki ima toliko slabosti, bil ustvarjen s strani Boga samo za človekove potrebe (Kirn 1992, 274). Pitagora je kot predstavnik animistov verjel, da imajo tako ljudje kot živali dušo, spoštljiv odnos do živali pa je temelj dobrega. Verjel je v idejo, da si ljudje in živali delijo dušo, ki je neuničljiva in se seli iz ljudi v živali in obratno. Zavzemal se je za blaginjo živali. Prepričan je bil, da je meja med hladnokrvnim zakolom živali in pravim zločinom zelo tanka. Bil je tudi zavzet vegetarijanec, zato je verjel, da splošno dobro sloni na spoštovanju do živali (Hribar 1987, 26).

V starem Rimu kjer je odnos do živali bil na nizki ravni so se nekateri misleci – kot npr. Cicero, Plinij, Virgil – zavedali, da takšno ravnanje ni sprejemljivo. Skozi pisanje in poezijo so skušali osvetliti milejše ravnanje do živali. Med redkimi vegetarijanci, ki so se takrat zavzemali za boljši položaj živali, lahko uvrstimo filozofe, kot so Plotin, Porfirij, Seneka in Plutarh. Slednji je povezal uživanje mesa s človeško krutostjo (Ryder 2000, 19–20). Tik pred začetkom tisočletnega obdobja sta že dva misleca predavala o dobrem ravnanju z živalmi. To sta bila Sveti Bazilij Veliki in Sveti Janez Krizostom. Slednji je nasprotoval uporabi živali v arenah, saj je verjel da so istega izvora kot ljudje (Ryder 2000, 30).

S koncem antike nastopi srednji vek, ki zaznamuje tisoč let trajajoče obdobje prevlade krščanske miselnosti. Ta je zavračala žrtvovanje živali, vendar je kljub temu načrtovala močno ločnico med ljudmi in živalmi. Čeprav velja srednji vek za neko mračno obdobje, kar se tiče živalskega vprašanja, pa v njem najdemo neke svetle izjeme, kot je na primer Sveti Avguštín, ki je z delom *Civitas Dei* ovrigel prevlado človeka nad naravo. Med krščanskimi misleci je bil Frančišek Asiški tisti, ki je živalim priznaval določene pravice. Poskušal je odstraniti človeka iz njegovega prestola nad stvarstvom ter vzpostaviti demokracijo vseh božjih bitij. Te bolj ekocentrične ideje so bile takoj zatrte, saj je na filozofski in religiozni ravni še vedno prevladalo antropocentrično mišljenje (Pličanič 2003, 25–26). Frančišek Asiški tako velja še danes za izjemo znotraj krščanske miselnosti, ki je živalim podelil določen status. Njegova pomembnost pri

obravnavanju varstva živali se kaže v tem, da so prav na dan njegovega godovanja razglasili svetovni dan živali¹. A kljub temu, da ga danes štejejo za začetnika ekološke etike, mu po drugi strani nekateri ne priznavajo vseh teh zaslug. Bolj se nagibajo k temu, da so najbolj vidna značajska izhodišča ekološke etike najdena v pismu iz leta 1854, ki je bilo poslano s strani indijanskega poglavarja Seattla ameriškemu predsedniku Abrahamu Lincolnu (Kirn 1992, 276). V srednjem veku so živali dobile tudi nekakšno pravno subjektivnost, saj so se dogajale živalske pravde. V Evropi so se tako živali večkrat morale zagovarjati pred sodiščem zaradi povzročitve takšne ali drugačne škode človeku² (Ferry 1998, 8–15).

V renesansi, kot nekem prehodnem obdobju med starim in novim vekom, sta protestanta Martin Luther in John Calvin zavzela neko obzirnejšo držo do ravnanja z živalmi. Strinjala sta se, da so živali v domeni ljudi, vendar jih je ustvaril Bog. Dolžnost človeka pa je, da je do njih obziren (Ryder 2000, 47).

Novi vek je prinesel številne novosti. Poleg kartezijanskega se oblikujejo še druga filozofska stališča glede problematike pravic in narave države. To sta republikanska in humanistična tradicija ter utilitarizem. Tako so nekoliko milejšo verzijo od kartezijanstva zagovarjali Rousseau, Kant in drugi kot predstavniki republikancev in humanistov. Še vedno trdijo, da ima samo človek pravice, vendar ga do živali vežejo nekatere dolžnosti, predvsem dolžnost da ne trpijo po nepotrebem (Ferry 1998, 50–51). John Locke je sicer zavrnil Descartesovo mehanicistično idejo enačenja živali z stroji, vendar jih je še zmeraj postavljaj na nižjo raven od ljudi. Podobno je bilo stališče Immanuela Kanta, ki je menil, da je naše ravnanje z njimi relevantno le, če zadeva naše ravnanje do drugih ljudi. Kant sicer zavrača mučenje živali, vendar to stori samo zato, ker se boji, da bi se ta nagnjenja lahko uporabila tudi na ljudeh (Kirn 1992, 275). Kant za razliko od Descartesa živalim priznava čutenja in trpljenje. Tako Kant kot Rousseau imajo človeka za edino bitje, ki ima pravice, vendar ima človek do živali določene dolžnosti. V prvi vrsti je dolžnost, da živalim ne povzroča nepotrebne trpljenja (Ferry 1992, 51).

¹ 4. oktober je tako razglašen za svetovni dan žival. Tako so določili leta 1931 v Italiji, kjer je potekal svetovni kongres ekologov (Žontar 2011).

² Tožbe so bile deležni s strani prebivalstva deležne razne vrste mrčesa, pijavke, plazilci, podgane, miši in celo delfini (Ferry 1992, 13).

Michel de Montaigne je v 16. stoletju ponudil kot nasprotje krščanski tradiciji, neko novo radikalno heretično razumevanje odnosa med človekom in naravo. Prišel je do sklepa, da surov odnos do živali pripelje do surovega odnosa do ljudi³. Z njegovim razmišljanjem in dejanji je postavil temelje za začetek ekološke etike. Predstavnik angleškega utilitarizma Bentham in nemški filozof Schopenhauer sta kasneje svoje razmišljanje gradila na Montaignovih tezah (Kirn 1992, 275).

Za neko prelomnico v razumevanju živalskega vprašanja velja utilitarizem. Utilitaristično mišljenje je pozitivno vplivalo na preboj ekocentričnih elementov v tedanjo družbo. Najbolj prijazno teorijo do živali tistega časa je zagovarjal Bentham. Utilitaristi so zavračali kartezijski način dojemanja živali kot zgolj lastnine ljudi. Benthamov utilitarizem trdi, da človek ni edino bitje, ki ima pravice. Zanj imajo pravico vsa živa bitja, ki občutijo tako bolečino kot ugodje. Zato si zastavi ključno vprašanje: »Ali lahko živali trpijo?«. Benthama torej ne zanima razum pri živalih, temveč njihova sposobnost občutenja morebitne bolečine. Utilitarizem torej izhaja iz predpostavke občutenja trpljenja (Ferry 1998, 50).

Med največje zagovornike utilitarizma tako spadata Jeremy Bentham in njegov učenec John Stuart Mill. Slednji je razvil bolj altruistično naravnani utilitarizem z oporo na neki moralni osnovi (Visković 1996, 396). Prav tako so Arthur Schopenhauer, John Lawrence in Henry Salt govorili o večjem spoštovanju do živali. Poleg tega so njihove ideje pomembno vplivale na sodobni razvoj in priznavanje živalskih pravic v zakonodaji. S teh temeljev črpajo zamisli tudi novodobni zagovorniki živali.

Živalsko vprašanje se s pomočjo Johna Lawrencea prestavi tudi na pravna tla. Bil je eden prvih modernih piscev o živalskih pravicah. Njegov »jus animalium« se nanaša na zaščito živalskih pravic z zakonom. Pravice živali naj bi se tako zaščitilo z zakonom, na osnovi naravnih pravic. V njegovih pozicijah glede živali pa lahko najdemo nekaj nejasnosti, saj jih je po eni strani enačil z ljudmi, po drugi strani pa dopuščal njihovo humano ubijanje (Nash 1989, 24).

³ Kot dokaz tej trditvi je navedel Rimljane, ki so prešli iz ubijanja živali v arenah na gladiatorske boje.

19. stoletje tako postavi temelje ekocentrične miselnosti. Pojav ekološkega problema kot posledice razvoja družbe na vseh ravneh povzroči razcvet ekocentrizma. Teorija evolucije Charlesa Darwina je dodobra pretresla takratne ustaljene načine razumevanja izvora človeka. Nihče drug ni do tedaj na podlagi znanstvenih dokazov tako zbližal človeka in živali. Njegova teorija namreč predpostavlja, da izhajajo vsa živa bitja iz nekih skupnih prednikov in brez posredovanja neke nadnaravne sile. Po drugi strani pa je teorija močnejšega oziroma naravne selekcije še bolj upravičila človeško nadvlado nad drugimi bitji, čeprav je Darwin ves čas poudarjal, da ni »višjega« ali »nižjega« bitja, temveč je edini kriterij prilagojenost lokalnemu okolju (Pličanič 2003, 34). Debate o zvezanosti med človeškimi in nečloveškimi bitji je vsekakor sprožila tudi jezikovna zmožnost le-teh. Vse več raziskav se je osredotočilo na darvinistično idejo, da je človeški jezik naravni podaljšek primitivnejšega sistema signalov, podobnega tistemu, ki jih uporabljajo druge živali. To so v nadaljevanju z raznimi dokazi tudi potrdili, čeprav nekateri, med njimi tudi znani lingvist Noam Chomsky, glede tega še vedno izražajo določene dvome (Cavalieri 1999, 31–34).

Konec 19. stoletja nastopi druga industrijska revolucija, ki sproži razne posodobitve in nov razvoj na različnih področjih. Tudi kmetijstvo je dobilo nov zagon, saj se je začela masovna živinoreja, ki pa je dodatno otežila položaj živali v družbi. Henry Salt je leta 1892 objavil delo na temo pravic živali⁴. Zahteval je, da se pravica do življenja in svobode prenese tudi na živali in tako postavil temelje za njihove pravice. Prepričan je bil, da če imajo pravice ljudje jih morajo imeti tudi živali (Ferry 1992, 51). Njegove ideje, ki jih je predstavil v knjigi, so še danes glavna tema številnih razprav in so tudi vplivale na začetek različnih kampanj v imenu živali (Kirn 1992, 276).

Začetki 20. stoletja niso prinesli nobenega napredka glede varstva živali. V tem času je celo zavladovalo popolno nezanimanje za vse, kar se tiče pravic živali. To bi lahko pripisali tudi posledicam prve svetovne vojne, ki je postavila druga vprašanja na dnevni red. Živali so v obeh svetovnih vojnah služile zgolj kot pomoč pri bojevanju (konji, psi, golobi pismonoše, itd.) in kot hrana. S koncem vojne pa so postale neuporabne. Vojaški sistemi oziroma države so se jih hotele čim prej znebiti (zakoli, usmrčitve, uporaba za težka dela na kmetijah, v industriji ali civilnem transportu). Redka izjema tistih časov pa

⁴ *Pravice živali v njihovem razmerju do družbenega napredka* (1892)

je Dorothy Brooke, žena angleškega oficirja, ki je ustanovila društvo za zaščito konjev ter odslužene vojne konje iz Egipta začela oskrbovati (Koncilja 2015).

V nacistični Nemčiji je na primer bilo dobro poskrbljeno za živali tudi z zakoni o zaščiti narave in živali, ki so bili med prvimi takšnimi na svetu, po drugi strani pa so se dogajala grozodejstva, kakršnih človeštvo še ni bilo priča (Ferry 1998, 109–116). Načela ekocentrizma so se delno pokrivala z ekološkimi zakoni nacistične Nemčije, kljub temu, da so se takrat prav na tem istem območju dogajale hude kršitve osnovnih človekovih pravic.

Premik na boljše glede živalskega vprašanja se začne šele daleč po koncu druge svetovne vojne, ki je pustila za sabo pravo razdejanje tudi v glavah ljudi. Pa vendarle je to razdejanje pustilo na široko odprta vrata etičnosti, ki se je dotaknila tudi čutečih bitij. Pojavljati se začnejo društva za zaščito živali in nemalo je zahtev za popolno osvoboditev živali.

2.2 Pojav sodobne ekološke etike

Modernejše zahteve po ekološki etiki se pojavijo med obema vojnoma, izrazito pa po drugi svetovni vojni. Aldo Leopold in Albert Schweitzer veljata za prva, ki sta sledila tem idejam, čeprav sploh nista bila predstavnika profesionalne akademske filozofske etike. Slednji so bili praviloma še vedno zaslepljeni s tradicionalnimi antropocentričnimi etičnimi paradigmi (Kirn 1992, 277). Vse do sredine 20. stoletja je bila tako ekološka etika nepredstavljiva kot predmet filozofije. Prav zato so se vse bolj porajala vprašanja o reševanju takšnih nezaželenih pojavov, ki so bili posledica hitre industrializacije. Zato se je v 60. in 70. letih 20. stoletja zanimanje na tem področju usmerilo na perečo problematiko, ustvarjena pa je bila tako imenovana filozofija okolja. Takrat so se posledično pojavila tudi nova ekološka gibanja, ki so se zavzemala za harmonijo med živim in neživim svetom. Žal pa je interes kapitala v osemdesetih letih povzročil spet nekakšen poskus zaustavitve oziroma omejitve takšnih gibanj. Danes lahko govorimo o ponovni oživitvi gibanj za pravice živali. Vse več je osveščanja o negativnih posledicah izrabljanja živali samo za človekove potrebe in koristi. Pojav različnih sodobnih bolezni zaradi intenzivne živinoreje pa je povzročil premislek o

smiselnosti uporabe takšnih metod. Zakonodajni postopki, ki urejajo področje zaščite živali, pa še vedno ne dosegajo zelenega učinka. Prav zato se mnogi poslužujejo radikalnejših struj znotraj ekološke teorije (Liddick 2006, 14–15). Ideje Leopolda o »etiki zemlje« in Schweitzerja o »etiki spoštovanja življenja« so sprva naletele na številne poskuse ustavitve. Kritika je bila podana tako s strani svetovne kakor tudi religiozne etike, ki sta bili še vedno vpeti v tradicionalno antropocentrično etike (Kirn 1992, 279).

Danes obstajata dva prevladujoča pogleda oziroma ideji o zaščiti živali znotraj ekocentrične miselnosti. Na eni strani imamo Singerja, ki zagovarja idejo o »dobrobiti živali«⁵, na drugi strani pa Regana, ki je bližji ideji o »pravicaah živali«⁶. Za razumevanje nastanka sodobnih gibanj za zaščito živali je nujno razumeti teoretični pristop obeh avtorjev. V osnovi je njun namen enak, to je zaščititi živali, vendar pa se pri razumevanju nekaterih sodobnih vprašanj o zaščiti živali tudi razlikujeta. Tako Singerjeva kot Reganova dela so ključna in so nekakšna vodila sodobnih aktivistov, ki se borijo za pravice živali. Na temeljih filozofije Regana in Singerja se je rodil moderni antispecizem.

Peter Singer velja za avstralskega moralnega filozofa, profesorja in aktivista, ki je pomembno vplival na moderno gibanje za pravice živali. Singer je trenutno eden najpomembnejših mislecev o etiki, saj je s svojimi tezami zamajal marsikatero stare prakse razumevanja etičnih vprašanj. Poleg živalskega vprašanja se v svojih delih dotika tudi vprašanj o okolju, splavu, evtanaziji, revščini in tako dalje⁷. Njegov pristop do teh problemov je vsekakor karizmatičen in s tem zanimiv širšemu občinstvu. V nadaljevanju bo opisano zgolj področje naših etičnih odnosov z živalmi, ki ga je s svojimi deli osvetlil do te mere, da ga danes nekateri imajo za ključnega teoretika gibanja za osvoboditev živali. Za eno njegovih najpomembnejših del, vsaj kar se tiče zaščite živali, velja *Animal Rights*. V njem se zavzema za vegetarijanstvo in se bori proti poskusom na živalih. Singer se naslanja na Benthamov utilitaristični vidik iskanja moralno dobrega in slabega. Dobrobit živali je tako temeljna ideja, ki jo zagovarja. V

⁵ V angleščini: animal welfare.

⁶ V angleščini: animal rights.

⁷ Več o tem v delih *Practical Ethic* (1979), *The Life You Can Save: Acting Now to End World Poverty* (2009), *One World: The Ethics of Globalisation* (2002), *The Most Good You Can Do: How Effective Altruism Is Changing Ideas About Living Ethically* (2015) in druga pomembna dela, ki se dotikajo sodobnih etičnih vprašanj.

svojih delih se naslanja na utilitaristične zamisli, po katerih imajo živali moralne pravice v smislu tehtanja ugodja in trpljenja. Povzročanje trpljenja živali je dojemljivo le v primerih, ko ima človek pomembno korist, ki lahko opraviči takšno ravnanje. V njegovih težah, ki jih zagovarja bodisi glede razmerja človek - žival bodisi na področjih revščine, evtanazije, splava in drugih, lahko najdemo štiri ključne točke.

- Bolečina je negativna, če jo razumemo kot kakršnokoli obliko fizičnega ali psihičnega trpljenja, ne glede na to, kdo jo občuti.
- Ljudje niso edina bitja, ki lahko občutijo trpljenje ali bolečino. Takšna je tudi večina živali. Nekatere vrste lahko občutijo več kot zgolj fizično bolečino⁸.
- Pri dejanju odvzema življenja določenemu bitju se ne smejo upoštevati zgolj značilnosti, kot so rasa, spol in vrsta, ampak tudi želja po življenju in sama kakovost življenja, ki bi jo to bitje lahko imelo.
- Vsi mi smo odgovorni ne samo za to, kar delamo, ampak tudi za to, kar bi lahko preprečili oziroma za kar smo se odločili, da ne bomo storili (Tullio 2016).

Peter Singer je z delom *Animal Liberation* dosegel, da se je teorija prevesila v prakso. Z njo je dokončno utemeljil gibanja za pravice živali. Delo, ki je izšlo leta 1975, je prvo, ki poda filozofsko utemeljeno kritično noto glede izkoriščanja živali (vivisekcija, intenzivna živinoreja itd.). Singer se tako kot prej Bentham opre na dojetje zmožnosti trpljenja in ne zgolj inteligence pri živalih. In prav v tej zmožnosti trpljenja vidi Singer pravico tako človeškega kot tudi nečloveškega bitja do enake moralne presoje. Tako postavi specizem na isto raven kot rasizem in seksizem. Singer s svojimi mislimi obsodi vivisekcijo ter intenzivno živinorejo, pozdravlja pa vegetarijanstvo in s tem vpliva na množice po vsem svetu. Poleg tega ne verjame, da samo ljudje posedujejo dušo oziroma njen obstoj sploh ne sprejema, vsaj dokler ne bo to znanstveno dokazano. In šele takrat - tako pravi - bo lahko sprejel antropološki vidik opravičevanja izkoriščanja in ubijanja živali. S tem Singer obsodi Zahodno tradicijo, ki je človeka postavila na piedestal in povzročila legalno izkoriščanje nečloveških bitij (Singer 1995).

Tom Regan je ameriški filozof, specializiran za področje teorije živalskih pravic. V nasprotju s Singerjem je njegov pristop še bolj radikalen. Na problem pravic živali je

⁸ To navaja s primeri: npr. žival mati, ki jo ločijo od svojih mladičev, brezvoljna zaprta žival v tesni kletki itd.

opozoril iz drugega, razumskega zornega kota. Njegovo delo *The Case for Animal Rights*, ki ga je objavil leta 1983, velja za ključno moralno držo sodobnih gibanj za pravice živali. V delu je zgradil stabilno in funkcionalno etično teorijo in predstavil razumsko stališče o moralnem statusu živali. Regan s svojim antiutilitarnim, deontološkim stališčem povzroči, da je njegova filozofija živali netolerantna do vseh oblik kršenja pravic živali. Teorijo pravic živali gradi na razširjenem uveljavljanju principa individualnih pravic. Do teh so upravičeni tako ljudje kot tudi pripadniki večine živalskih vrst. Status subjekta življenja⁹ z neodtujljivo vrednostjo dobijo vsi organizmi, ki so evolvirali do stopnje, ki jim zagotavlja določena duševna stanja in dispozicije. Ta status pa prinese neko temeljno moralno pravico, pravico do osebne svobode, fizične celovitosti in spoštovanja. Regan se ne sprijazni z večjimi in čistejšimi kletkami, pač pa zahteva njihovo popolno odpravo (Grajfoner v Regan 1996).

Regan je brezkompromisen, ko je treba obsoditi nekatera nemoralna in agresivna dejanja. Za razliko od Singerja, ki govori o blaginji živali, Regan s pojmom pravice živali zavrača kakršnokoli izkoriščanje živali. S tem se odprto zavzema za osvoboditev živali. Vsa čuteča bitja imajo interese, zlasti do kakovostnega življenja in omejevanja lastnega trpljenja. Iz tega interesa izhaja pravica vsakega čutečega bitja, da ima življenje, ki mu ne prinaša neupravičenega trpljenja povzročenega s strani nekoga drugega. Tako ugotavlja, da vsa čuteča bitja (človeška in nečloveška) imajo pravice. Živali imajo ključno pravico, da so spoštovane in ne poškodovane. Iz tega izhaja njegova obsodba ubijanja živali, lova nanje in poskusov na njih (Regan 2016).

Ideje Regana in Singerja o dobrobiti živali in pravicah živali, ki so živalim podelile višji moralni status so močno vplivale na razumevanje same etičnosti. Njuno delo je bilo navdih za veliko generacij aktivistov in postopno radikalizacijo gibanj za osvoboditev živali (Guither 1998, 23). Singer in Regan se resda razhajata glede same pravice do ubijanja, vendar sta si enaka v tem, da žival obravnavajo kot spoštovanja vredno bitje na sebi in za sebe (Ferry 1999, 53).

⁹ Angleško: subject-of-a-life.

2.3 Radikalnejše struje znotraj ekologije

Zelena teorija se v grobem deli na radikalno temno zelene teorije ter svetlo zelene teorije. Radikalna zelena veja je ločena od tako imenovanih tradicionalnih teorij. S temnozelenim pristopom se problemi rešujejo temeljito in pri samem izvoru. Gre torej za nasprotje reformistični ali tako imenovani svetlozelene teoriji. Slednja se ukvarja bolj s posledicami kot s samim vzrokom. Pri tem je težnja k odpravi že storjene škode in ne pri njeni preprečitvi. Na eni strani imamo tako reformistično ekologijo, na drugi pa radikalno ekologijo. Ta v svojem bistvu obsega tudi globoko ekologijo. Tako ena kot druga pa ne sprejemata mainstream ekologije oziroma nasprotujeta nekemu prevladujočemu trendu, ki bi ga lahko označili tudi za svetlozeleno teorijo (Curry 2011). Po Arneju Naessu se slednja večkrat prilagodi korporativno-gospodarskim in interesnim skupinam prevladujočega političnega sistema. Ta pa je po večini glavni krivec za sodobno ekološko krizo, proti kateri se borijo ekologi. Za razumevanje pojavnosti gibanj, kakršno je ALF, je treba preučiti ideološko ozadje idej in miselnosti takšnih skupin. Nezadovoljstvo in neučinkovitost pri odpravi ciljnih problemov je živalske aktiviste pripeljalo do prakticiranja radikalnejših metod. Temelj svojega prepričanja in dejanj tako začnejo črpati iz bolj radikalnih temno zelenih teorij, saj reformistični pristopi niso več zadovoljili njihovih potreb. Potrebovali so nek bolj radikalen pristop ali prakticiranje še bolj globoke revolucionarne ekologije. Sodobni ekologi, ki se borijo za osvoboditev živali, svoje temelje iščejo tudi v revolucionarnih metodah. Potreba po temeljiti spremembi pri reševanju teh vprašanj zahteva neke globlje družbene, politične in ekonomske spremembe. Revolucionarna in globoka ekologija sta v tem kontekstu povezani v smislu poskusa ustanovitve nekega novega družbenega sistema in uničenja starega, ki temelji na izkoriščanju (Somma 2006, 37–38).

Globoka ekologija je radikalna zelena teorija, ki se uvršča med tako imenovane temnozeleno teorije. Nekateri za očeta globoke ekologije štejejo Alda Leopolda, saj v spisu *Etika zemlje*¹⁰ opravi s paradigmi zahodne družbe in začne naravo jemati resno, z neko inherentno vrednostjo (Ferry 1998, 81). Njen glavni utemeljitelj pa je norveški ekolog in naravovarstvenik Arne Naess. Globoka ekologija je nastala kot odgovor plitvi ekologiji, ki si prizadeva zgolj za popravilo že narejene škode. Plitva ekologija je še

¹⁰ Angleško: *A Land Ethic* (1949)

naprej vezana na antropocentrizem, saj vidi človeški obstoj in njegove potrebe v središču univerzuma. Okoljski problemi se lahko po njej popravijo brez nekih temeljnih osebnih in družbenih sprememb. Za rešitev problema so tako potrebne in zadostne zgolj manjše reforme. Globoka ekologija pa zahteva odpravo vzroka. Zavrača človeško orientirane argumente o razmerju med družbo in okoljem (Somma 2006, 39). Vrednost človeških in nečloveških bitij je enaka in oboji skupaj z okoljem tvorijo celoto. Človek, žival, rastline in neživo okolje imajo inherentno vrednost, ki jim daje vso pravico do obstoja in blagostanja. Tu gre za nasprotje z antropocentričnim dojetjem sveta, ki okolje, če že skrbi zanj, ohranja izključno zaradi človeških koristi. Sprejemanje elementov antropocentrizma je tako postal nekakšna ločnica med globoko in plitvo ekologijo. Razliko med plitvo in globoko ekologijo je lepo prikazana na primeru gozda. Za plitvo ekologijo je gozd zbirka diskretnih virov merjen s svojimi vrednostmi za izkoriščevalsko človeško družbo, za globoko ekologijo pa ima gozd intrinzično vrednost ne glede na smisel njegove uporabe (Somma 2006, 39).

Zelena teorija se tako loči na reformistični in radikalni/revolucionarni ekološki tok. Ta zadnji je v osnovi bolj temno zelen, saj skuša poseči globlje v problem. Revolucionarna ekologija ima veliko različnih interpretacij, a v večini jo povezujejo z globoko ekologijo, ki prepoznava glavni problem v antropocentrizmu in odtujitvi od narave. Gre za novo družbeno gibanje. Prav tako obstajajo določene razlike med revolucionarno in radikalno ekologijo. Čeprav jih veže veliko podobnosti v nasprotju z mainstream ekologijo (prevladujočo ekologijo), se po Sommi (2006, 38) razlikujeta v samem zaključku. Revolucionarna ekologija stremi k družbeni spremembi oziroma spremembi družbenega sistema in se ne zadovolji zgolj z radikalnimi taktikami (ekotaža¹¹, direktna akcija, monkeywreching¹²), saj te v osnovi ne prinesejo družbenih sprememb. Takšne spremembe bi lahko prineslo samo novo družbeno gibanje z neko pozitivno vizijo nove družbe. Takšno gibanje pa ne obstaja in bi ga bilo treba šele ustvariti (prav tam). Tako revolucionarno ekologijo razumemo tudi kot prakticanje idej globoke ekologije, kar pa lahko postavi ideološki okvir tudi sodobnemu eko terorizmu.

¹¹ Ekotaža je sabotaža z namenom ščititi okolje (WiseGEEK 2016a).

¹² Slovensko: francoski ključ. Gre za taktiko, ki vključuje razne proteste, zapore cest, uničevanje opreme, strojev in orodij. Razvila se je v kontekstu industrijske sabotaže (WiseGEEK 2016b).

3 PREDSTAVITEV ALF

»Najhujši greh v odnosu do živali ni v sovraštvu, pač pa v brezbržnosti. To je bistvo nehumanosti.«

George Bernard Shaw

ALF velja za enega bolj radikalnih gibanj, ki se bori za pravice in svobodo živali na svetu. Njegovo delovanje je najbolj aktivno v ZDA in Veliki Britaniji, čeprav tako imenovane anonimne celice delujejo na večini celin. Radikalnost, anonimnost in kontroverznost so le nekatere izmed lastnosti, ki mu dajejo potrebno privlačnost, da ga danes uvrščajo kot eno izmed najhitreje rastočih gibanj za osvoboditev živali na svetu.

Če v grobem povzamemo bistvo samega gibanja, lahko rečemo, da se aktivisti in podporniki ALF-a zavzemajo za osvoboditev in pravice vseh živali ter nasprotujejo vsem oblikam podrejanja in zlorabljanja živali. Da bi to uresničili, rešujejo živali iz spornih situacij in okolij, v katerih se dogajajo zlorabe, in to na način, da povzročajo ekonomsko škodo vsem, ki so odgovorni za njihovo mučenje (Best in Nocella II 2004, 8).

Razumevanj samega bistva ALF-a in njegovih interpretacij je veliko. Nekateri v njem vidijo junake, drugi navadne vandale, tretji pa celo teroriste, ki ogrožajo družbeni sistem in proti katerim je potreben takojšen ukrep. Da bi razumeli delovanje ALF-a, ga je treba najprej dobro in pravilno spoznati takšnega, kot ga sami razumejo. Na uradnih spletnih straneh gibanja je natančno opisano, kdo so in proti čemu se borijo. Če obstaja neka splošna nejasna slika definiranja ALF-a, pa sami pripadniki dobro vedo kdo so in kaj želijo s svojimi dejanji doseči.

V ALF-u so prepričani, da zahtevajo dejanja osvoboditve živali radikalnejši pristop. Javno zagovarjajo določene radikalne oblike akcij, s katerimi izvajajo napade na ustanove in posameznike, ki so odgovorni za zatiranje živali. Iz tega so izvzeti fizični napadi na ljudi, saj ALF na svojih spletnih straneh eksplicitno zavrača kakršnokoli obliko fizičnega nasilja nad ljudmi. Vendar pa je to v praksi težko izvedljivo. Nemalo primerov priča o tem, da je ločnica med nasiljem nad objekti in nad ljudmi sila tanka. Razni »nedolžni« vdiri v sporna poslopja, ki so se zgodili v osemdesetih letih, so se na

koncu prevesili v bombne napade in požige objektov (Best in Nocella 2005, 13–15). Tudi če pri tem ni bil nihče ranjen, pa se nehote pojavi vprašanje o povzročeni škodi.

ALF izvaja direktne akcije proti izkoriščanju živali. Pri tem imamo v mislih direktno akcijo kot obliko državljanske nepokorščine. To izvajajo tako, da skušajo rešiti čim večje število izrabljenih živali in povzročiti finančno izgubo oziroma gospodarsko škodo izkoriščevalcem in mučiteljem živali s poškodovanjem in uničevanjem njihove lastnine (Animal Liberation Front 2016).

ALF ni vsakdanje društvo kot tudi njegova dejanja niso vsakdanja. Njegovi privrženci prav tako niso zgolj samo člani, ki plačujejo članarino in postanejo vsaj v večini primerov zgolj pasivni udeleženci. Gibanje navaja potrebne smernice, ki naj bi se jih pripadniki držali, ko prestopijo k njim. Te smernice so navedene v petih ključnih točkah:

- osvoboditi živali iz krajev zlorabe (laboratoriji, tovarniške in krznene farme itd.) in jih namestiti v primerne domove kjer bodo lahko zaživele v skladu s svojo naravo, osvobodjene trpljenja;
- povzročiti ekonomsko škodo tistim, ki imajo korist na račun bede in izkoriščanja živali;
- razkriti skrita grozodejstva zagrešena zoper živali z izvajanjem nenasilnih direktnih akcij in osvoboditve;
- izpeljati vse potrebne varnostne ukrepe proti poškodovanju katerekoli živali, človeške in nečloveške;
- analizirati vse posledice kakršnega koli predlaganega delovanja in nikoli posploševati, ko je specifična informacija razpoložljiva (Best in Nocella II 2004, 79).

3.1 Začetki

Natančen datum začetka ustanovitve ALF-a ni znan, saj se je gibanje razvilo postopno in iz predhodnih podobnih skupin. Lahko rečemo, da je ALF, takšen kot ga poznamo danes, nastal v poznih sedemdesetih letih. Po nekaterih navedbah je nastal leta 1976 iz manjše skupine z imenom Band of Mercy. Začetki te segajo že v daljno leto 1824. Njen

poglavitni cilj je bil doseči ustavitev lova oziroma na vsak način onemogočiti lov na živali z nastavitvijo raznih ovir. Tako lahko začetek idej, iz katerih je nastal ALF najdemo že v šestdesetih letih, natančneje leta 1963. Takrat se je skupina angleških aktivistov, ki je nasprotovala lovu na lisice, povezala in ustanovila organizacijo Hunt Saboteurs Association (v nadaljevanju HSA). Njihove metode za zmanjševanje oziroma preprečevanje lova na lisice so bile zapiranje cest, zavajanje psov z vonjavami, povzročanje raznih hrupov itd. To je posledično pripeljalo do sporov z lovci ter raznimi prijavi in grožnjami. Zaradi nezadostne učinkovitosti pri izvajanju akcij je leta 1972 nekaj članov zapustilo HSO in ponovno obudilo že prej omenjeno skupino Band of Mercy. Začeli so delovati podzemno in z bolj militantno filozofijo. Sama radikalizacija organizacije pa je pomenila tudi agresivnejši pristop pri izvedbi akcij. Voditelja in ustanovitelja Ronnie Lee in Cliff Goodman sta s bojevitim in taktičnim načinom reševanja živali načrtovala nov pristop v delovanju radikalnih organizacij za zaščito živali. Posledično je ta nelegalni način delovanja pripeljal tudi do prvih obsodb in aretacij. Zaradi napada na živalski raziskovalni center v Bicesteru leta 1974 sta si prislužila zaporno kazen. Po prihodu iz zapora sta ubrala povsem različne poti. Ronnieja Leeja je aretacija še bolj podžgala v svojih prepričanjih glede živalskega vprašanja in je leta 1976 ustanovil gibanje ALF, kakršnega poznamo danes. Goodman pa je postal nekakšen ovaduh pod okriljem policije. ALF je kmalu postala neke vrste mednarodna sila, ki ima danes aktivne celice v več kot dvajsetih državah (Best in Nocella 2005, 10–13).

Novoustanovljeni ALF se je bliskovito širil med privrženci. Aktivisti so prihajali z vseh koncev sveta. Največji obseg je poleg Velike Britanije dosegel v Združenih državah Amerike. Tam so se periodično dogajale najodmevnejše akcije, ki so še danes tema različnih razprav. Začetki razvoja ALF-a v ZDA pa niso povsem jasni, saj še danes ni povsem dorečeno katera akcija velja za prvo v imenu ALF-a. Po nekaterih virih naj bi bila to akcija iz leta 1977, v kateri so rešili dva delfina iz raziskovalnega obrata na Havajih. Po drugih navedbah pa lahko za začetek ALF-a na ameriških tleh štejemo akcijo iz leta 1979, ki se je zgodila v New Yorku v Univerzitetnem centru medicine. Tam so se aktivisti, preoblečeni v delavce, vtihotapili v zgradbo in osvobodili nekaj poskusnih živali. Nekateri pa postavljajo za pravi začetek ALF-a v ZDA šele leto 1982, ko se je zgodila tako imenovana racija božičnega večera v laboratoriju howardske univerze, kjer so rešili štiriindvajset mačk, na katerih so izvajali znanstvene poskuse.

Ingrid Newkirk v svojem delu¹³ navaja, da za največjimi uspehi ALF-a v ZDA stoji ženska z imenom Valerie. Pripisujejo ji številne osvoboditve in vzpostavitev aktivnih celic ALF-a po vsej državi (Best in Nocella 2005, 13–14).

3.2 Organizacijska struktura

ALF sestavljajo majhne avtonomne skupine ljudi s podobnim mišljenjem. Te so razporejene po celem svetu. Na podlagi sledenja začrtanih smernic ALF-a izvajajo direktne akcije s ciljem osvoboditve in preprečevanja izrabljanja živali. Vsak, ki sledi tem smernicam, se lahko smatra za del gibanja (Animal Liberation Front 2016).

Načeloma neke komunikacije med posameznimi celicami ni, saj te delujejo povsem samostojno in neodvisno ena od druge. Razlog za to je predvsem načelo anonimnosti, saj to zagotavlja varnost izvedbe akcij. Ker so izvedene akcije nezakonite, je tako anonimnost povsem logična izbira. Iz teh razlogov je danes težko oceniti točno število pripadnikov znotraj mreže (Liddick 2006, 69).

ALF nima formalnega članstva. Uradno ne premore nobenega člana, ki bi plačeval kakršnokoli obliko članarine. Gre bolj za način mišljenja, saj lahko vsak posameznik postane del ALF-a že z aktivnim udejstvovanjem pri osvobajanju živali (Zadnikar 1998, 180). Biti pripadnik gibanja je tako povsem enostavno. Ni treba imeti posebnih veščin, denarja, izobrazbe in podobnega. Vse, kar je potrebno je, da živali postavljaš na enak položaj kot človeka. Vsak, ki se ima za privrženca ALF-a, torej ve, kaj je treba storiti, ko se sreča z zlorabo živali v svojem okolju.

ALF tudi nima tipične organizacijske strukture, ki jo lahko najdemo pri drugih podobnih društvih. Zato je že samo poimenovanje ALF-a kot društva povsem nesmiselno, saj nima tipičnih značilnosti, ki so prisotne pri društvih (članstvo, pisarna, statut,...). Bolj primerna beseda bi na tem mestu bila skupina, mreža ali kar gibanje. ALF ne deluje centralistično, zato je vsak posameznik pomemben del celote. Res pa je, da so si nekateri aktivisti s svojim prizadevanjem in dejanji priborili moralno

¹³ Delo *Free The Animals: The Amazing True Story of The Animal Liberation Front* je prava zakladnica zgodb o začetkih ALF-a v ZDA v luči pričevanj 32-letne policistke Valerie, ki se ji je svet obrnil na glavo, ko je bila priča grozotam, ki jih počnejo nad živalmi.

pomembnejša mesta in so tako postali nekakšno vodilo in zgled znotraj same organizacije. Vpliv pripadnikov tako ni merjen v moči, temveč v karizmatičnosti in pečatu, ki so ga pustili s svojim delovanjem znotraj ALF-a. Med najbolj znane pripadnike ALF- a tako uvrščamo ustanovitelja Ronnieja Leeja, Roda Coronada, Davida Barbarasha, Keitha Manna, Jerryja Vlasaka in ostale.

Poleg podzemnega dela, ki izvaja direktne akcije in je anonimen, obstaja tudi javni del, katerega cilj je ozaveščanje javnosti. Gre za neke vrste politični del gibanja, ki skrbi da se nezakonita dejanja direktnih akcij privedejo do širšega cilja, to je spremembe družbe in politike (Liddick, 2006, 69–71).

Gibanja za pravice in blaginjo živali imajo kljub svojemu nečlanstvu strukturo, ki jo je Wesley Jamison (v Liddick 2006, 70–71) prikazal procentualno. Gre za nekakšno obliko piramide, katere spodnji del članstva je najštevilčnejši. S stopnjevanjem aktivnosti, vero v filozofsko idejo in predanostjo le-tej ter finančnim prispevkom gibanju pa se število zmanjša na približno en odstotek v samem vrhu.

- Splošni člani - 85%: gre za najštevilčnejšo skupino, ki pozna organizacijo, vendar jim je sama filozofska ideja neznana. Poleg tega niso povsem aktivni pri prispevanju finančnih sredstev, če pri tem niso dovolj motivirani.
- Pozorni člani - 10%: tu gre navadno za starejšo populacijo, ki spremlja organizacijo in ji tudi donira sredstva. Njihova politična stališča niso tako izrazita, je pa pozorna na aktivnosti gibanja.
- Aktivni člani - 4 do 5%: to so posamezniki, ki izvajajo direktne akcije. Navadno so to mlajši člani, ki so kot anonimni aktivisti, prevzeti s čustvi in pripravljeni na uporabo vseh sredstev za dosego cilja.
- Vplivni člani - 1%: V ta procent spadajo tako imenovan intelektualni del organizacije, ki je popolnoma predan ideologiji in filozofiji organizacije, ki ji posveča večino svojega časa in sredstev.

3.3 Poslanstvo in cilji

Poslanstvo gibanja zahteva popolno predanost posameznika. Pripadnike družijo resnična ljubezen do živali, ki ni pogojena z nobenim denarjem in izkazovanjem vidne

dobrodelnosti za doseg družbenega ugleda. Še več, družba in sistem v tej pripadnosti ne vidita nobenega junaštva in dejanja aktivistov po večini obsojata. Pripadniki ALF-a, so tudi za ceno svoje svobode pripravljeni slediti poslanstvu gibanja.

Poglavitni cilj ALF-a je ustaviti izkoriščanje živali. To dosežejo z reševanjem živali iz situacij, v katerih so izrabljene. Pri svojem delovanju si v ALF- u zastavljajo tako kratkoročne kot tudi dolgoročne cilje. Za doseg kratkoročnih ciljev skušajo v neposrednih akcijah rešiti čim več živali, ki potrebujejo pomoč. Za doseg svojega dolgoročnega cilja pa stremijo k temu, da dosežejo popolno prekinitev zlorab in pregona nad živalmi (Animal Liberation Front 2016).

ALF se od drugih organizacij razlikuje tudi po tem, da deluje v smeri trojnega cilja. Primarni cilj je reševanje živali iz laboratorijev, farm in tovarn. Ko jih enkrat osvobodijo, sledi iskanje primerne doma. Če tega ne morejo takoj zagotoviti jih namestijo v tako imenovane čakalne enote¹⁴. Sekundarni cilj, ki mu ALF skuša slediti je izvajanje ekonomske sabotaže. Pri tem gre za povzročanje materialne škode ter uničevanje lastnine izbranim tarčam. Pogosti so napadi na laboratorije, tovarne, univerzitetne centre, krznarsko in prehrambno industrijo, mesnice ter lovišča. Direktno akcije se izvajajo tudi na domovih vivisektorjev, lovcev in ljudi, ki posredno ali neposredno sodelujejo pri teh zločinih. Tretji cilj pa se kaže v izvajanju ustrezne propagande. Pripadniki ALF-a so mnenja, da je vsaka akcija dobra, vendar ne povsem učinkovita, če javnost ni obveščena o grozotah, ki se dogajajo znotraj posamezne ustanove ali panoge. Kljub uspešnosti izvedbe same akcije si izkoriščevalci lahko hitro opomorejo in nabavijo nove živali za nemoteno ponovno opravljanje dejavnosti. Da bi to preprečili, ALF stremi k rednemu javnemu objavljanju dokumentarnih dokazov grozodejstev, ki jim je bil priča. Ker so izkoriščevalci živali dobro poučeni o tem kako javnosti in medijem prikriti svoje zločine, je namen ALF-a tudi obveščanje medijev o izvedenih akcijah in izobraževanje ljudi o spoštljivem ravnanju z živalmi. To izvajajo preko izdaj raznih biltenov¹⁵, letakov, javnih srečanj in razpravami o promociji etike osvoboditve živali (Zadnikar 1998, 181).

¹⁴ Angleško: holding unit.

¹⁵ Bilteni ALF-a so *Animal Liberation Front Press Office Newsletter* in *ALF Supporters Group Newsletter*

4 FILOZOFIJA IN NAČIN DELA ALF-A

»Najvišja dolžnost človeka je obvarovati živali pred krutostjo.«

Emile Zola

Ideja o dobrobiti živali sega v pozno 18. stoletje. Takratni zaščitniki živali so se zavzemali za njihovo dobro s strani lastnikov. Živali so bile sicer še vedno prepoznane zgolj kot last, a je človek kot njihov gospodar bil dolžan, da dobro skrbi za njih¹⁶. Odmik od te ideje pride šele s koncem sedemdesetih let, ko se začnejo pojavljati zamisli o njihovih samostojnih pravicah. Žival naj postane enakovredna ljudem, z vsemi pravicami, ki ji pripadajo. Iz te ideje se razvije tudi gibanje ALF.

Ponovna presoja moralnega statusa živali v sedemdesetih letih je posledica vse večje zahteve po egalitarnem položaju različnih družbenih skupin. Status enakopravnosti so začele zahtevati ženske, istospolno usmerjeni, etnične manjšine in druge zapostavljene družbene skupine. Zato ni nič nenavadnega, da je filozofska razprava spodbudila nastanek gibanja v obrambo nečloveških bitij (Cavalieri 1999, 7).

4.1 Ideološki okvir

Kljub temu, da radikalno okoljevarstvo včasih enačijo s sodobnimi anarhističnimi gibanji, katerih glavni sovražnik je kapital, pa je sama ideologija gibanja kompleksna. Ideja osvoboditve živali ima v sebi tudi anarhistične elemente. Pri tem gre za odklanjanje nekega nadvladja. Zanimivo ideologijo je zaznati v idejah Animal Liberate Brigade, ki predstavlja skupek ALF-a in Angry Brigade. Prepričani so namreč, da je treba za doseg popolne osvoboditve živali nujno ustaviti vse oblike izkoriščanja, kot so seksizem, rasizem, razredna družba, heteroseksizem, in zlorabo živali ter najti alternativo kapitalizmu. Slednjega dojemajo kot sistem, v katerem ni možna nobena oblika delne ali popolne osvoboditve živali (Zadnikar 1998, 185).

ALF je bolj ideološko gibanje kot pa zgolj neka organizacija. Gibanje se je postopoma vedno bolj radikaliziralo in postajalo ozko usmerjeno s točno določenim ciljem. To

¹⁶ To velja še danes, še vedno se namreč uporablja beseda lastnik, v smislu, da je žival lastnina nekoga. Bolj primerna oznaka bi bila skrbnik.

potrjuje tudi dejstvo, da se lahko vsak vegetarijanec ali vegan, ki je pripravljen izvajati direktne akcije samookliče za pripadnika ALF-a (Liddick 2006, 71).

V preteklosti in sedanjosti smo tako lahko pričali pojavom ideološkega fundamentalizma znotraj gibanja. Nasilni protesti, grožnje, pregoni, požigi in vandalizem so bili dovolj velik dokaz za nekatere, da so v njih prepoznali neke vrste fanatizma, ki iz direktnih akcij vodi v eko terorizem. Kot se lahko razbere iz samih pričevanj aktivistov in dokumentarnega gradiva na spletu, je poglobitveni namen samih direktnih akcij popolno izkoreninjenje izkoriščanja živali po svetu in njihova popolna osvoboditev. Na tej točki se lahko kaže del fanatizma v sami ideologiji gibanja.

Delovanje ALF-a torej povsem temelji na radikalnem pristopu, ki ga lahko najdemo v idejah globoke ekologije. Z načinom delovanja ter s popolnim prepričanjem v svoje početje lahko postane poslanstvo na trenutke celo utopično. Sama privlačnost gibanja, ki pripelje nekatere privrženca do tega, da mu posvetijo življenje, se kaže tudi v ideji aktivista, ki s svojim delovanjem počne nekaj plemenitega. Spodaj je prikazana fotografija aktivistov, ki v nekakšni bojni opremi s črnimi kapucami pozirajo z rešenimi živalmi po uspešno izvedeni akciji (glej Sliko 4.1). Njihova anonimnost, mističnost ter način izvedbe dejanja pa privlačijo številne posameznike in skupine iz celega sveta.

Slika 4.1: Aktivisti ALF-a v akciji

VIR: Animal Liberation Front (2016)

Glede na to, kako je ALF organiziran in kakšno filozofijo zagovarja lahko zaznamo kar nekaj ključnih sorodnosti z anarhizmom in radikalnim feminizmom (Best in Nocella 2005, 17). Spodnje slike (glej Sliko 4.2 in Sliko 4.3) kažejo na elemente anarhizma v ideologiji samega gibanja. Prva slika prikazuje akronim ALF-a znotraj anarhističnega A simbola, druga pa stisnjeno pest kot simbol upora. Veliko živalskih aktivistov se navezuje na radikalno teorijo anarhizma, poznanega tudi pod imenom primitivni ali zeleni anarhizem. Anarho-primitivizem zavrača kakršnokoli obliko modernizacije in njene učinke na okolje. Opira se na ideje primitivne družbe, ki je živela v skladu z naravo pred vzpostavitvijo kmetovanja kot panoge. Idejni vodja te filozofije je John Zerzan (Anti-Defamation League 2016).

Slika 4.2: Akronim gibanja ALF

VIR: Animal Liberation Front (2016)

Slika 4.3: Simbol gibanja ALF

VIR: Animal Liberation Front (2016)

4.2 Delovanje ALF-a

Ingrid Newkirk v dokumentarnem filmu¹⁷ o delovanju ALF-a prikaže, do kod so pripravljene iti nekateri aktivisti ALF-a med izvajanjem reševalnih akcij. Nekateri ljudje so se pripravljene odreči svoji svobodi v zameno za svobodo rešenih živali. Pri tem se poraja vprašanje o vzrokih, ki posameznike privedejo do tega, da za ceno svoje svobode

¹⁷ Naslov dokumentarnega filma je *Behind the Mask: The Story Of The People Who Risk Everything To Save Animals*. Za izvedbo filma so potrebovali tri leta in v njem opravili številne intervjuje in posnetke. Dokumentarec je bil posnet kot odgovor na vse večjo pristranskost v prevladujočih medijih proti gibanju za živalske pravice.

in tudi ugleda tvegajo takšno nezakonito dejanje. V dokumentarcu je tudi dokazano, da testiranja na živalih in večina zlorab na njih največkrat presega mejo legalnosti. Pri tem je s strani vladajočih institucij narejeno zelo malo ali skoraj nič. Večina ameriških univerz dobiva zajetna finančna sredstva s strani farmacevtske in kozmetične industrije za izvajanje poskusov na živalih. Pri tem sodeluje tudi veliko študentov. Kar je pri tem najbolj skrb vzbujajoče in sporno, je to, da so ti poskusi večinoma nehumani. Če tudi so določeni eksperimenti na živalih legalni, se pravi v skladu z zakonom, se poraja dvom o njihovi legitimnosti. Pri delovanju ALF-a pa gre za obraten proces. Čeprav je njihova angažiranost v direktnih akcijah večinoma nezakonita, pa jo njegovi podporniki razumejo kot povsem legitimno oziroma upravičeno. Razumevanje tega izhaja iz nekih naravnih moralnih norm pravičnosti.

Tako se znotraj delovanja ALF-a, tako kot pri večini drugih radikalnih ekoloških gibanj, pojavljajo razhajanja glede vprašanja smiselnosti uporabe nasilnih in kaznivih dejanj za dosego cilja. Če so nekateri mnenja, da je upravičeno samo uničevanje lastnine, pa drugi podpirajo tudi grožnje in fizične napade na izbrane tarče za zagotovitev uspešnosti zaščite živali. Delovanje gibanja je tako lahko večplastno. Niti znotraj samega gibanja si niso enotni, kateri način delovanja je najbolj primeren za dosego zastavljenih ciljev. Prav zato prihaja v radikalnih ekoloških gibanjih velikokrat do odcepitev in posledično do še večje progresivne radikalizacije gibanja.

Kazniva dejanja radikalnih ekoloških gibanj lahko prikažemo v štirih skupinah. Prvo skupino predstavljajo majhna kazniva dejanja. Pri tem ne gre za nikakršno grožnjo ljudem. Drugo skupino sestavljajo kazniva dejanja, ki povzročajo veliko materialno škodo. V večini primerov so to požigi in nastavljanje majhnih eksplozivnih teles. Posredno ogrožanje ljudi je pri tem nenamensko. Tretja skupina predstavlja direktno grožnjo ljudem tudi s fizičnimi napadi, ki pa načeloma ne povzročajo resnih poškodb. Pri zadnji skupini pa gre za jasno izvedbo napadov na izbrane osebe z namenom povzročanja fizičnih poškodb (Liddick 2006, 72).

Med glavne elemente delovanja radikalnih ekoloških gibanj spada tudi psihološki učinek, s katerim se skuša vplivati na širšo množico, preko te pa izvajati pritisk na politiko in na različne korporacije. Pri tem nemalokrat delujejo izven meja demokratičnega sistema (Long 2004, 5). Mediji v tem pogledu zasedajo pomembno mesto, saj so eden izmed ključnih elementov za uresničitev zelenega cilja. Pri tem je

poročanje četrte veje oblasti lahko dvorezno. Če se mediji odzovejo pozitivno na določeno akcijo, to v najslabšem primeru sproži neko razpravo med strokovnjaki in v širši množici o smiselnosti uporabe same nasilne taktike. Po drugi strani pa njihovo neodobravanje privede do še večjih obtožb in obsojanja radikalizma (Liddick 2006, 71).

Delovanja ALF-a kot ga poznamo v ZDA ali Veliki Britaniji na slovenskih tleh za zdaj ni zaznati. Sicer obstajajo nekatere organizacije, ki se borijo za osvoboditev živali, vendar v njihovem delovanju ni zaznati podzemne dejavnosti. Določene raziskave so pokazale, da je v Sloveniji v primerjavi z drugimi evropskimi državami uporaba poskusnih živali nizka (Perše 2008, 395–400). Prav tako se je Slovenija pridružila nekaterim državam znotraj Unije, ki prepovedujejo nastop divjih živali v cirkusih¹⁸. Morda tudi zato do sedaj niso bile zaznane nobene nasilne direktne akcije s strani aktivistov na izbrane slovenske tarče, čeprav nekatere organizacije za zaščito živali v Sloveniji svarijo, da je stanje živali, kljub nekaterim vidnim dosežkom, še vedno zaskrbljujoče. Tudi točnega števila aktivnih Slovencev, ki delujejo pod okriljem ALF-a tako ni mogoče ugotoviti, saj je anonimnost ključna komponenta. Ali je ALF dovolj prepoznan na slovenskih tleh ter ali so izvedbe dejanj osvoboditve zatiranih živali v Sloveniji sploh potrebne, so vprašanja, ki ostajajo še odprta.

Še največji približek ALF-a (v smislu filozofskih prepričanj in ne izvedbe dejanj) v Sloveniji je Društvo za osvoboditev živali in njihove pravice, ki je bilo ustanovljeno leta 2002 in šteje okoli 500 članov. Namen in cilje svojega delovanja izkazujejo z izvajanjem zlasti naslednjih nalog:

- odprava sedanjega stanja, ko človek uporablja živali za svoje potrebe,
- širjenje zavesti o enosti človeka, živali in narave,
- odprava živinoreje,
- pravno priznanje pravic živali,
- odprava lova,
- odprava poskusov na živalih,
- informiranje javnosti o slabem položaju živali,

¹⁸ Danes v Evropski uniji popolno prepoved nastopov divjih živali v cirkusih poleg Slovenije izvajajo še Avstrija, Hrvaška, Ciper, Grčija in Malta. Zanimivo pri tem je, da ni nobene prepovedi glede nastopov divjih živali v cirkusih v bolj razvitih državah, kot je Slovenija npr.: v Franciji, Nemčiji, Irski, Italiji in Škotski (ENDCAP 2016).

- informiranje javnosti o škodljivosti mesne prehrane,
- odprava kakršnegakoli mučenja živali,
- izvedba izobraževanj glede zaščite živali (Društvo za osvoboditev živali 2016).

4.2.1 Taktike in sredstva

Aktivisti delujejo pod krinko, navadno ponoči, oblečeni v temna oblačila s prekритim obrazom. Direktno akcijo največkrat izpelje posameznik ali majhna skupina ljudi. Sama taktika direktne akcije ima lahko zelo širok razpon početja. Zajema lahko razne proteste, bojkote, sit-in, tree sitting¹⁹, podiranje spletnih strani in vdore v elektronsko pošto ter telefonsko nadlegovanje, demonstracije pred domovi tarč in požige spornih objektov. Od tega je odvisna tudi legalnost same akcije. Za zakonite veljajo na primer nenasilne demonstracije proti vivisektorjem, za nezakonite pa razni primeri državljanske nepokorščine. Prav tako so lahko nelegalne direktne akcije nenasilne ali pa nasilne (na primer: spoštujejo privatno posest ali pa jo uničujejo) (Best in Nocella 2005, 9–10).

Sama taktika izvedbe akcije se spreminja glede na izbrano tarčo. Ta lahko postane vsak posameznik, skupina ali ustanova, ki je vpleten v izrabljanje živali in ima pri tem določeno korist. Tarče so lahko primarne ali sekundarne. Sekundarne tarče predstavljajo na primer določena podjetja in organizacije, ki so s primarnimi tarčami kakorkoli povezane, najpogosteje poslovno. Preko napada na sekundarne tarče v obliki raznih groženj in izsiljevanj skušajo militantne skupine vplivati na primarne tarče.

Tako med najbolj pogoste primarne tarče radikalnih ekoloških gibanj spadajo:

- celotna gradbena in gozdarska industrija z vsemi zaposlenimi znotraj nje,
- proizvajalci in trgovci športno-terenskih vozil,
- podjetja in posamezniki, kakor koli povezani s proizvodnjo, prodajo in distribucijo živalskih produktov,
- živalske raziskovalne ustanove,
- podjetja in univerze, ki se ukvarjajo z genetskim inženiringom,
- različne živalske farme in zavetišča, ki izvajajo poizkuse na živalih.
- lovski klubi in zveze,

¹⁹ Slovensko: sedenje na drevesu. Aktivisti s sedenjem na drevesu preprečujejo delavcem, da drevo odžagajo. To taktiko po večini uporabljajo ekološka gibanja, katerih cilj je zaščita okolja.

- vladne ustanove, ministrstva, uradi in institucije s področja kmetijstva, gozdarstva, prehrane in drugo (Helios Global v Domjanič in Dobovšek 2016, 11).

Taktike ALF-a naletijo na dve pogosti kritiki, načelno in pragmatično. Načelna ali tudi notranja kritika se sprašuje o sami etični naravi uničevanja lastnine. Pri tem se poraja vprašanje, ali je to uničevanje pravilno ali napačno. Pragmatična oziroma zunanja kritika pa opredeljuje zunanje posledice taktik sabotaže. Sprašuje se, ali določene sabotaže pomagajo ali ovirajo dosego samega cilja znotraj gibanja (Best in Nocella 2005, 21).

4.2.2 Najodmevnejše akcije

Racije ALF-a se dogajajo redno in so sproti objavljene preko njegovih glasil. Po večini gre za manjše škodne dogodke, kot so na primer majhna dejanja vandalizma. Obstajajo pa tudi medijsko odmevnejše akcije bodisi zaradi samih razkritij grozot bodisi zaradi povzročene ogromne ekonomske škode. Spodaj so predstavljene le nekatere izmed najodmevnejših in najspornejših v zgodovini ALF-a.

10. novembra leta 1973 so Ronnie Lee in njegovi privrženci, takrat še pod imenom Band of Mercy, podtaknili požar v zgradbi, kjer so izvajali poskuse na živalih v Milton Keynesu. Gre za Leejev in Goodmanov prvi napad na obrat vivisektorjev ter prvo uporabo požiga v direktni akciji. Naslednje leto sta bila že aretirana zaradi vloma na oxfordski laboratorij živalske kolonije v Bicesteru. Leta 1977 je bila izvedena akcija reševanja dveh delfinov iz raziskovalnega obrata na Havajih. Dve leti kasneje pa so aktivisti v New Yorku na Univerzitetnem centru medicine osvobodili mačko, dva psa in več morskih prašičkov. Leta 1982 so aktivisti v laboratoriju howardske univerze rešili pred bridkim koncem nekaj mačk. Eno od največjih razdejanj povzročijo pripadniki ALF-a leta 1987, ko so izvedli napad na kalifornijsko univerzo v Davisu. Vdrli so v diagnostični center, kjer so izvajali poskuse na živalih, in tam podtaknili požar. Povzročili so za okoli 5 milijonov ameriških dolarjev škode. Aprila leta 1989 pa so izvedli napad na raziskovalni center univerze v Arizoni, kjer so prav tako požgali laboratorij. Rešili so več kot 1200 živali in naredili škode za 700.000 ameriških dolarjev. Znani ALF-ov aktivist Rod Coronado je s podporniki leta 1992 podtaknil požar v raziskovalnem obratu Univerze Michigan State in uničil 32 let dela na

raziskovanju razmnoževanja nork za krznarsko industrijo. Pred tem so podobne racije izvedli na univerzah v Oregonu in Washingtonu. Leta 1997 so aktivisti uspešno rešili okoli 10.000 nork iz farne v Oregonu. Ta akcija velja za eno največjih osvoboditev živali kadarkoli doslej. Samo leto pred tem pa se je zgodil največji požig, ki je povzročil za več kot dva milijona škode krznarki Alaskan v Minnesoti (Best in Nocella 2005, 13–16).

4.3 Podporniki

Vsako gibanje brez zvestih in vztrajnih podpornikov je že na samem začetku obsojeno na propad. Podporniki so tisti, ki organizaciji dajejo zagon za uresničitev izvedbe same ideje. Poleg tega, da ji zagotavljajo moralno podporo, ji pomagajo tudi finančno. Ker je ALF podzemno gibanje z anonimnim delovanjem, potrebuje nek nadzemni del, ki komunicira z javnostjo in mediji. Samo na tak način lahko razkriva množične zlorabe živali v svetu ter si posledično zagotovi podporo v javnosti in vse večje število pripadnikov. V nadaljevanju so predstavljene nekatere skupine oziroma organizacije, ki javno podpirajo delovanje ALF-a. Med njimi je vsekakor najbolj poznana People for the Ethical Treatment of Animals (v nadaljevanju PETA). Nakazan je tudi zavezniški odnos med skupinama ALF in Earth Liberation Front (v nadaljevanju ELF), katerih skupni cilji se večkrat prepletajo. Prav tako pomembno vlogo v samem gibanju, kakršno je ALF, odigra njegovo glasilo, ki skrbi za dnevno poročanje in informiranje o vseh njegovih aktivnostih. Na koncu so omenjene še tri skupine: Liberators, Justice Department in Animal Liberation Brigade, katerih močna radikalizacija meji že na revolucijo.

4.3.1 ALF SG in NAALPO

Skupine, ki podpirajo delovanje ALF-a, obstajajo po celem svetu. Njihov smisel je v tem, da lahko javno podpirajo in govorijo o tajnih izvedbah direktnih akcij s strani ALF-a. Legalni skupini za podporo se tako lahko pridružijo vsi, ki podpirajo ALF, a nočejo s tem kršiti zakona. Sama dejanja skupin, ki jih skupno imenujemo tudi Animal Liberation Front Supporters Group (v nadaljevanju ALF SG), vključujejo:

- pomoč in podporo zaprtim aktivistom,
- obveščanje javnosti o potrebi in smotru osvoboditve živali,

- komunikacijo preko letakov, brošur, fanov in drugih pisanih in elektronskih medijev,
- pridobivanje sredstev za boj in pomoč zaprtim aktivistom.

Namen ALF SG je tako tudi podpora aktivistom, ki so bili aretirani zaradi delovanja v nezakonitih direktnih akcijah. Pomoč se izvaja v smislu nudenja moralne in finančne podpore. Poudarjajo pa, da so ločeni od ALF-a in delujejo legalno. Plačevanje članarine ima izključni namen nudenja pomoči obsojenim aktivistom (Animal Liberation Front Supporters Group 2016).

Preden je bila ustanovljena legalna ALF SG v ZDA, je to delo pogosto opravljala PETA. Ta javno podpira delovanje ALF-a. Znan je primer, ko je leta 1995 prispevala za okoli 45.000 ameriških dolarjev za obrambo poznanega aktivista Roda Coronada. Prav tako ALF-u izkazuje vso podporo soustanoviteljica PETE Ingrid Newkirk²⁰. Sredi devetdesetih let je v ZDA gibanje pričelo izvajati lastno publiciteto, ko je aktivistka Katie Fedor ustanovila North American Animal Liberation Press Office (v nadaljevanju NAALPO) v Osseu v Minnesoti. Aktivist David Barbarash pa je leta 1999 preselil pisarno v Vancouver. Že leta 1991 je bilo ustanovljeno britansko glasilo gibanja. Samo bistvo predstavnštva je v tem, da objavlja podrobnosti izvedenih direktnih akcij, ki jih posredujejo pripadniki anonimnih celic preko pošte, faksa ali elektronske pošte (Anti-Defamation League 2016). NAALPO je tako glas gibanja, ki kronološko navaja poročanja s strani aktivistov z vsega sveta. Na svojih straneh objavlja reportaže z direktnih akcij, katerim prilaga dokumentarno gradivo v obliki slik in videov.

4.3.2 Odnos z organizacijo PETA

ALF ima v veliko bolj poznani organizaciji za zaščito živali, kakršna je PETA, nekakšno neformalno podporo. Neformalna je v smislu zanikanja direktne povezave z radikalizmom ALF-a. Vendar v praksi to ne drži povsem, saj je znano, da PETA velikokrat nudi pomoč ALF-u pri izvedbi terenskih akcij. Posredovanje določenih informacij, finančna podpora, usmerjanje in spodbujanje aktivistov pričajo o tem, da sta

²⁰ Poznana so njena simpatizerstva z ALF-om, zaradi česar je bila večkrat kritizirana. Leta 2000 je celo objavila delo z naslovom *Free the Animals: The Story of the Animal Liberation Front*, s katero je javno pokazala svojo moralno pripadnost osvobodilnemu gibanju za živali.

ALF in PETA še kako prepletena. PETA prav tako podpira zaprte aktiviste in jim omogoča moralno in finančno podporo v sodnih procesih (Liddick 2006, 166).

PETA ima zanimivo in pestro zgodovino delovanja, ki bi potrebovalo temeljito obravnavo in razlago. V tem kontekstu bo omenjena zgolj z vidika povezovanja z ALF-om. V javnosti je veliko bolj znana kot ALF. To ni naključje, saj ALF deluje podzemno in anonimno, PETI pa je eden izmed poglavitnih ciljev ozaveščanje javnosti o zlorabah živali. Njena boljša prepoznavnost se lahko odseva v njenem legalnem delovanju. Ker je njen odnos do ALF-a večkrat obsojen s strani medijev in organov pregona, je PETA na svojih internetnih straneh opisala njun odnos. Sama razume razvoj ALF-a kot potrebo določenih ljudi po konkretnem ukrepanju glede nehumanega obnašanja do živali. Podzemno delovanje organizacije ALF primerja s francosko revolucijo v obliki državljanske nepokorščine kot odgovor na večletno krivico. Poudarjajo pa, da je PETA legalna organizacija, ki se zaveda, da imajo pač nekatera gibanja drugačne metode pri zavzemanju za blaginjo in pravice živali. Prav tako se trudijo, da jih za njihovo početje ne obsojajo, če pri tem ni nobenih ranjencev in žrtev. Gibanje ALF razumejo samo kot ime, ki so ga nekateri ljudje posvojili za svoje nelegalno početje pri izvajanju akcij osvoboditve. Racije, ki jih je izvedel ALF, je za PETA samo dokaz o grozljivih krutostih nad živalmi, ki so bile do tedaj skrbno prikriti. Vse to je posledično privedlo do raznih obtožb s strani javnosti do takšnih grozodejstev. V nekaterih primerih je prišlo celo do sodnih procesov in do zaprtja spornih ustanov. Zato PETA ne obsoja ALF-a, temveč mu priznava ključno vlogo pri odkrivanju najbolj zamolčanih zločinov nad živalmi (People for the Ethical Treatment of Animals 2016).

4.3.3 Sodelovanje z aktivisti ELF-a

ALF od leta 1992 aktivno sodeluje tudi z radikalnim ekološkim gibanjem z imenom ELF. Gre za mednarodno podzemno gibanje, ki se s svojimi aktivisti bori proti izkoriščanju in uničevanju naravnega okolja. Zasnovano je podobno kot ALF, saj deluje podzemno in nima centralnega vodstva. Znotraj organizacije obstajajo celice, ki delujejo anonimno in avtonomno. Primarni cilj ELF-a je tako povzročanje finančne in gospodarske škode objektom in subjektom, ki posredno ali neposredno povzročajo škodo okolju in naravi. Taktike, ki jih uporabljajo, segajo od raznih uničevanj do bolj

nevarnih, kot so razni požigi in eksplozivi. ELF velja za celo najbolj aktivno okoljevarstveno organizacijo v ZDA pri izvajanju nasilnih direktnih akcij (Long 2004).

Ustanovni aktivisti ELF-a so bili nekoč del organizacije Earth First!, ki je nastala že leta 1979. Do odcepitve od slednje je prišlo zaradi nestrinjanja nekaterih aktivistov glede same izvedbe reševalnih akcij. Sredi devetdesetih let so se tako določeni člani umaknili in ustanovili bolj militanten ELF. Ideologija slednjega je tako slonela na radikalnem aktivizmu, ki se je ločil od prejšnjega, bolj miroljubnega načina delovanja. Nestrinjanje glede uporabe določenih radikalnejših prijemov je prišlo celo tako daleč, da imajo nekateri člani Earth First! aktiviste ELF-a za navadne teroriste (prav tam).

ELF v svojih dejanjih ne vidi nikakršne agresije, saj fizično ne napadajo ljudi. Neizmerljiva pa je agresija, ki jo ljudje s svojim delovanjem povzročajo okolju. Znotraj gibanja obstajajo določene smernice, ki se jih morajo samooklicani aktivisti in privrženci držati. Drugih omejitev ni, saj se lahko vsak, ki sledi tem načrtanim smernicam, ima za del ELF-a. Tu vidimo povsem enak vzorec, kot ga ima tudi gibanje ALF.

Gibanji ALF in ELF sta skupaj prevzeli odgovornost za številne napade na razne objekte in ljudi, ki so bili posredno ali neposredno vpleteni v izkoriščanje živali in uničevanje okolja. Skupaj s skrbnim izborom ciljanih tarč in ustrahovanjem le-teh sta gibanji ALF in ELF dosegli vsaj delno, če ne že celotno prekinitev proizvodnje v mnogih spornih podjetjih. Njihovo skupno delovanje je zelo uspešno. Škode, ki sta jih skupaj povzročili v zadnjih letih, se merijo v milijonih dolarjev. Tako danes ALF in ELF veljata za najbolj radikalni ekološki gibanji, katerih pripadniki se znašajo nad premoženji in nepremičninami izbranih tarč. Čeprav v svojih pamfletih izrecno prepovedujejo fizične napade na ljudi, pa pride včasih do dejanskega ogrožanja neposredno vpletenih oseb (prav tam).

4.3.4 Revolucionarne skupine znotraj ALF-a

S popularnostjo samega gibanja se je razvilo tudi veliko skupin, ki so zagovarjale različne pristope v boju za osvoboditev živali. To je posledično privedlo do razhajanj znotraj gibanja in odcepitev nekaterih aktivistov. Polega ALF-a danes izvajajo bolj

radikalni živalski aktivizem še skupine, kot so Animal Rights Militia, Poultry Liberation Organisation, Hunt Retribution Squad, Justice Department, Animal Rights Brigade in The Liberators. Vsi uporabljajo militantno taktiko za zaustavitev tistih, ki zatirajo živali.

The Liberators zagovarjajo uporabo nasilnega odpora. Ta velja za edino sprejemljivo obliko borbe, saj zgolj ta prinaša konkretne spremembe. Prepričani so, da je nasilje nad ljudmi sploh edini možni način, ki bo privedel do osvoboditve živali. Tako velja skupina The Liberators za ekstremiste, ki so se nekoč odcepili od ALF-a zaradi nestrinjanja z njihovo filozofijo nenasilja do ljudi. Njihov slogan »ubij ljudi, da rešiš živali« v celoti zajame vso ekstremno radikalnost v delovanju organizacije. Liberators so tudi izumitelji najradikalnejšega manifesta, ki ga je kdajkoli napisala katerakoli skupina za osvoboditev živali. Gre za tako imenovano vojno napoved človeštvu, ki ga je podpisal anonimnež s psevdonimom Kričeči volk²¹. Njihov poglavitni namen je tako napad na ljudi in ne več samo na lastnino. Liberators so mnenja, da so ljudje uničevalna sila, zato bi bil svet brez njih lepši. Pri njihovi filozofiji gre za popolno zavračanje specizma. Človeško vrsto vidijo kot nepotrebno in jo je za to treba odstraniti s tega sveta. Za razliko od ALF-a, ki včasih utopično verjame v sožitje človeka in živali, pa Liberatorsi menijo, da do premirja nikoli ne bo prišlo. Edina prava pot je tako revolucija v smislu vojne proti ljudem. Ta naj bi bila drugačna od vseh prejšnjih, saj ne zahteva vključitev živali v družbo, temveč izključitev družbe stran od živali. To je poglavitnega pomena, saj so Liberatorsi prepričani, da so potrebne drugačne strategije za doseg želenih sprememb. Verjamejo namreč, da lahko samo nasilje nad ljudmi in s tem strah, ki bi ga ti občutili, povzročilo prenehanje izrabljanja živali. Intelektualni elementi so tako neučinkoviti, učinkovito je zgolj zadajanje bolečine. Prepričani so, da je nemogoče podpirati osvoboditev živali, če si del družbe, ki jih že stoletja zatira. Zloraba živali je tako postala integralni element družbenega sistema. Da bi to ukinili, je treba najprej prekiniti obstoj samega sistema z ukinitvijo družbe. Militantna intervencija je tako edina pot, tudi za ceno lastnega življenja. Skoraj nemogoče je danes oceniti, v kolikšni meri Liberatorsi dejansko izvajajo uresničitev svoje vojne napovedi. Ker ne prevzemajo odgovornosti za svoje akcije, saj jih medijska pozornost ne zanima, je težko reči, katera nasilna dejanja so plod njihovega dela. Prav tako se ne obremenjujejo z obsodbami, da so s svojim načinom delovanja navadni teroristi. (Zadnikar 1998, 183–184).

²¹ Angleško: *A Declaration of War by Screaming Wolf*.

Po drugi strani pa je Justice Department poznan po izvajanju akcij s pošiljanjem pisemskih bomb. Večina gibanj za osvoboditev živali ni odobraval odločitev aktivistov Justice Departmenta, da se od njih odcepi in izolira od širše javnosti. Sami se besede terorist ne otepajo, s tem pa so naleteli na odobravanje drugih skupin znotraj gibanja. Justice Department celo meni, da bo z označbo, da veljajo za teroristično organizacijo, uspel izzvati državno represijo in nato odpor proti njej. Večina predstavnikov osvobodilnega gibanja se je od Justice Departmenta namensko oddaljila, saj meni, da s svojimi nasilnimi dejanji ne pomaga v boju za osvoboditev živali (Zadnikar 1998, 185).

The Revolutionary Cells Animal Liberation Brigade ali pa krajše Animal Liberation Brigade (v nadaljevanju RCALB) je vzdevek, ki ga uporabljajo osvoboditelji živali, ki zagovarjajo uporabo terorističnih metod znotraj gibanja za osvoboditev živali. RCALB, ki so poznani tudi pod imenom Revolucionarne celice, so bili ustanovljeni v ZDA leta 2003, po bombnih napadih na korporaciji Chiron in Shaklee. Poznani so po zagovarjanju popolne osvoboditve živali in uporabi nasilnih taktik s ciljem uničiti izbrano tarčo. Aktivisti so znani po grožnjah z bombnimi napadi na vozila in pošiljanja pisemskih bomb. Primarne tarče so tako bili klienti in vsi odjemalci Huntingdon Life Sciences ter raziskovalci na živalih v UCLA in California National Primate Research Centru. Znan je primer Daniela Andreasa San Diega, aktivista v RCALB, ki je odgovoren za napad na korporaciji Chiron in Shaklee. Na srečo tam ni bilo žrtev, kljub temu pa velja za enega najbolj iskanih teroristov na listi FBI ter prvega ameriškega okoljevarstvenika, ki je bil kdajkoli na listi FBI (Lee 2014). Poleg tega ima RCALB, ki v svojem imenu in manifestu združuje ALF in Angry Brigade nalogo, da poziva celotno gibanje k zaustavitvi razhodov med samimi aktivisti. Zavedajo se, da bodo zgolj s skupnim zavezništvom lahko izkoreninili izrabljanje živali in dosegli popolno osvoboditev živali (Zadnikar 1998, 185).

5 ALF IN EKO TERORIZEM

»Od uboja živali do uboja človeka je le majhen korak in s tem tudi od mučenja živali do mučenja človeka.«

Lev Nikolajevič Tolstoj

Terorizem je danes ena najbolj perečih tem zahodnega sveta. Skoraj vsakodnevno se v medijih pojavlja poročanje o nasilju, ki je bilo prepoznano kot teroristično dejanje. Čeprav gre pri tem večinoma za širjenje idej islamskega fundamentalizma in ni povezano s politiko osvoboditve živali, pa se strah množic širi na vse aktivnosti, ki jih izvajajo radikalna gibanja širom sveta. Leto 2001 tako v vseh pogledih velja za prelomnico v razumevanju elementa varnosti v razvitem svetu. Nenaden in nepričakovan napad na domnevne demokratične vrednote v ZDA je odkril vso ranljivost zahodnega človeka pred novo grožnjo, ki se kaže v obliki terorizma. Širjenje strahu pred vsem, kar predstavlja grožnjo terorističnih dejanj, pa je pripeljalo do obsojanja in neodobravanja vseh skupin, katerih radikalnost ni znotraj zakonskih norm. Poleg tega je takratna vladajoča politična sila vsak poskus nasilja označila za teroristično grožnjo. To je podkrepila tudi z novonastalimi zakoni, ki so bili podlaga za hitro obsodbo in zaprtje vseh nasilnih aktivistov ne glede na sam namen izvedbe direktne akcije.

ALF je bil tako v ZDA takoj prepoznan kot ena izmed najbolj nevarnih domačih ekstremnih terorističnih skupin, kljub temu da izrecno poudarjajo, da je njihov interes zgolj pomoč nemočnim živalim. V ALF-u trdijo, da gre pri njihovem delovanju za nenasilno kampanjo ter da aktivisti zavzemajo vse previdnostne ukrepe, da ne ranijo nobenega človeka ali žival. Ker sami priznavajo, da so lahko dejanja ALF-a včasih v nasprotju z zakonom, delujejo aktivisti anonimno ali pod krinko. Prav to pa daje nasprotni strani dodaten razlog, da jih označuje za eko teroriste.

5.1 Definiranje pojma eko terorizma

Sam pojem eko terorizma se je razvil v ZDA. Pri tem je odigral ključno vlogo FBI, ki je pod tem izrazom definirala posameznike ali organizacije, ki v imenu boja za okolje uporabljajo kriminalno nasilje. Pojem zajema vse radikalne ekologe, ki se borijo proti uničevanju okolja ali za zaščito živali. Pri tem ima FBI zelo širok razpon, saj kot

ekoteroristične organizacije vidi skupine, kot so na primer ALF, ELF, Sea Shepherd Conservation Society, Earth First! ter celo Greenpeace. Čeprav njihovih metod dela ne moremo povsem enačiti, pa so njihove akcije v očeh ameriške zakonodaje kazniva dejanja. Med ekoteroristična dejanja tako spadajo akcije, kot so državljanska nepokorščina in razne sabotaže, ki jih redno izvajajo zgoraj omenjene skupine.

Pojem eko terorizma ima več definicij, zato bo v tem kontekstu predstavljen zgolj kot taktika radikalnih okoljevarstvenikov. Obstajajo tri oblike definiranja eko terorizma: izraba okolja za teroriziranje, teroriziranje okolja ter teroriziranje za zaščito okolja (Potter 2016). Najprej je tako treba ločiti sam pojem eko terorizma od okoljskega terorizma. Pri slednjem gre za izkoriščanje okolja za teroriziranje in teroriziranje okolja v smislu uničevanja narave s strani vojsk, držav, podjetij ali ljudi. Razumevanje eko terorizma v tem kontekstu pa pomeni teroriziranje kot okoljevarstveno strategijo. Gre torej za obliko, ki hoče z določenimi elementi terorizma zaščititi okolje. Sem spadajo tudi radikalne ekološke skupine, katerih primarni cilj je zaščita živali.

Da lahko umestimo sam pojem eko terorizma v eno od zgoraj naštetih oblik, se je treba najprej vprašati, kdo grozi, na kakšen način grozi ter kako se uporablja nasilje za dosego določenih ciljev. Pojem eko terorizma se tako primarno uporablja za označevanje dejanj radikalnih ekologov. Ti pa so zaradi izvajanja direktnih akcij s strani represivnih organov označeni za eko teroriste. Za to definicijo so v ZDA sprejeli nekatere zakone, ki dajejo podlago za obsodbo takih dejanj (Domjanič in Dobovšek, 2013, 19).

Eko terorizem tako velja za novejši pojem, ki opisuje uporabo nasilnih dejanj v interesu in za zaščito okolja. Radikalni ekologi so odgovorni za dejanja sabotaže z namenom povzročitve gospodarske škode industriji ali osebam, ki po njihovem mnenju škodujejo živalim ali naravnemu okolju. Njihov boj je predvsem usmerjen proti krzneni industriji, farmacevtski in kozmetični industriji ter gozdarskim podjetjem in laboratorijem, ki izvajajo poskuse na živalih. Po definiciji FBI je eko terorizem uporaba ali grožnja z uporabo nasilja kriminalne narave proti nedolžnim žrtvam ali premoženju s strani okoljsko usmerjenih, subnacionalnih skupin iz okoljsko političnih razlogov ali z napadi simbolne narave, ki so usmerjeni na nedolžno populacijo. Nasilje proti civilistom z namenom povzročitve epidemije strahu pa je uporabljeno za definiranje taktike bolj radikalnih ekoloških skupin (Zalman 2016).

Glede samega sprejetja te označbe s strani radikalnih aktivistov pa še vedno obstajajo neka dvojna merila znotraj samega gibanja. Del aktivistov razume to označbo kot negativno noto, ki idejam samega gibanja zgolj škoduje. V času, ko je strah pred terorizmom na vrhuncu, lahko takšna definicija prinese zgolj probleme. Ne nazadnje je veliko aktivistov zaprtih v zveznih zaporih in so po zakonu definirani kot zločinci. Na drugi strani pa imamo del aktivistov, ki jih ta označba sploh ne moti oziroma so nanjo še ponosni, če javnost in oblast enačita pojem terorizma z dejanji osvoboditve. Kljub temu da ima torej beseda eko terorizem nek negativni predznak in ni povsem primerna, se nekateri aktivisti v njej prepoznajo. Tudi zaradi teh nestrinjanj glede samega razumevanja pojma terorizma je znotraj gibanj prišlo do raznih odcepitev skupin in izvajanj drugačnih taktik. Vendar pa je pri uporabi izraza eko terorizem kot taktiki radikalnih okoljevarstvenikov treba biti previden. Dejanja radikalnih ekologov seveda zajemajo določene elemente, ki so v definicijah terorizma, ampak še zdaleč ne v vseh (Domjanič in Dobovšek 2013, 8).

Samo razumevanje pojma eko terorizma je tako lahko problematično in večplastno. Na eni strani imamo ALF, ki zatrjuje, da s svojimi akcijami želi zgolj osvoboditi zatirane živali, imamo na drugi strani vlade in korporacije, ki v dejanjih ALF-a vidijo zločinsko gibanje, ki vsebuje vse elemente terorizma. Samo predznak eko jih loči od drugih teroristov, ki največkrat izvajajo veliko hujše zločine v imenu vere (Best in Nocella II 2004).

Chrystal Mancuso-Smith (v Hoek, 2010, 180) natančno razloži, kakšen namen se skriva za dejanji eko teroristov. S nasilnimi akcijami želijo doseči pozornost javnosti, z nasilnimi dejanji pa ciljajo na vzbujanje strahu pri posameznikih in drugih tarčah (vladah, podjetjih, korporacijah itd), da te opustijo svoje nemoralno početje. Tradicionalnim teroristom so si podobni tudi v tem, da radi takoj prevzamejo vso odgovornost za nastalo škodo.

5.2 Elementi eko terorizma v ALF-u

V zadnjih letih v ZDA narašča število terorističnih dejanj, izvedenih v imenu živalske in okoljske zaščite. Tarče le-teh so bile številne industrije kot sta na primer avtomobilska

in krznarska industrija ter razna gozdarska podjetja, korporacije, univerze, laboratoriji in restavracije. Že od sedemdesetih let naprej se glasijo zahteve po ostrejših zakonih za zaščito živali, vendar so bile spremembe vse prej kot spodbudne. Nezadovoljstvo s tem je privedlo do tega, da so nekateri animalisti postali nasilni. Ustvarili so podzemna gibanja, ki se borijo proti takšnim ali drugačnim nasprotnikom živalskih pravic. V zadnjih dveh desetletjih so ekstremni borci za pravice živali povzročili na stotine direktnih akcij (požigi, bombni napadi, vandalizem) s povzročitvijo velike materialne škode. Čeprav v teh napadih do zdaj še nihče ni bil poškodovan, pa mnoge skrbi, da bo do tega prej ali slej prišlo, če se bodo ti nadaljevali (Anti-defamation League 2016).

Pod uradno politiko ALF-a spada nenasilna direktna akcija. S tem se je ALF zavezal k neodobravanju kakršnega koli fizičnega nasilja do izbranih živih tarč. Vse akcije naj bi bile usmerjene samo na uničevanje lastnine, osvoboditve živali iz kletk ter ustne in pisemske grožnje. Sami zagotavljajo, da napadajo lastnino in ne ljudi. Če pa je že prišlo do kakšnega incidenta, ki je povzročil fizično bolečino, se je to zgodilo nehote. Sami pod definicijo nasilja razumejo nasilje, ki se dnevno izvaja s strani izkoriščevalcev nad živalmi (Zadnikar 1998, 182).

Prav zato del aktivistov meni, da je nasilno dejanje v nekaterih primerih lahko celo sprejemljivo. Radi se primerjajo s preteklimi zgodovinskimi dogodki, ko je nasilni odpor prinesel določene pozitivne spremembe²². Nekateri mediji in zakonodajna oblast pogosto ocenjujejo radikalne skupine za teroristične. Z imenom terorist označujejo njihovo nasilno nelegalno vedenje. Na drugi strani aktivisti menijo, da je uporaba besede terorist uporabljena s točno določenim namenom. Oblast skuša z negativnim izrazom namensko v očeh javnosti degradirati vsako poslanstvo, ki ni v njenem interesu. Sem pa spadajo tudi gibanja za osvoboditev živali, ki nasprotujejo velikim korporacijam, katerih dobiček gre tudi v državno blagajno. Pri sami besedi terorist gre tako za dvorezen meč, saj nasprotniki z njim obtožujejo en drugega. Aktivisti trdijo, da nasprotniki uporabljajo ta izraz, da izničijo pomen njihovega boja. Privrženci ALF-a po večini ne marajo te oznake, saj izrecno podarjajo, da ne podpirajo fizičnega nasilja nad živimi bitji. Menijo namreč, da bi se z nasiljem spustili na nivo njihovih nasprotnikov (lovci, vivisektorji, mesarji itd.). Sami sebe raje imenujejo sočutni komandosi.

²² Na primer: francoska revolucija je prinesla slogan enakost-bratstvo-svoboda, nasilje v Južnoafriški republiki pa zaustavitev apartheida in tako dalje.

Prepričani so, da ima nasprotna stran vse elemente za označbo terorist, predvsem v smislu izvajanja terorja nad živalmi. Gre le za prikrite teroriste, ki se v javnosti predstavljajo z imeni in dejanji, od katerih naj bi imela družba korist (npr. farmacevtska in kozmetična industrija) (prav tam).

Na spletni strani gibanja ALF lahko pod eno od slik, na kateri aktivist objema rešeno opico in znanstvenika, ki dela poskuse na njej, zasledimo ključno vprašanje (glej Sliko 5.1). Vprašanje se glasi: »Kdo je tu terorist?«. Slika prikazuje večplastnost razumevanja pojma terorist s strani zaščitnikov živali in tistih, ki živali uporabljajo v znanstvene namene. Svobodna volja slehernega posameznika pa je, da se odloči katero stran bo podprl.

Slika 5.1: Prikaz razumevanja pojma terorist

VIR: Animal Liberation Front (2016)

Do danes so pripadnike ALF-a v ZDA smatrali za direktno odgovorne za kar nekaj izvedenih napadov, ki jih je ameriška zakonodaja prepoznala za teroristične. Največ obtožb prihaja iz United States Department of Agriculture, ki gibanju očita pošiljanje bombnih paketov, vgradnjo vžigalnih naprav in eksploziva na univerzah, bolnišnicah in restavracijah. Pri tem ne gre samo za enosmerne obtožbe, saj eko teroristi tako kot tradicionalni teroristi največkrat prevzemajo zasluge in odgovornost za incidente (Hoek, 2010, 180).

5.3 Kritika boja proti eko terorizmu

Teroristični napad v ZDA 11. septembra 2001 je povzročil škodo neslutelih razsežnosti. Strah pred terorizmom se je razširil na vse, kar bi lahko pomenilo neko vrsto civilne nepokorščine. Čeprav so tradicionalni teroristi v marsičem drugačni od okoljskih teroristov, pa veljajo slednji za trn v peti političnim oblastem po celem svetu. Samo v Ameriki je FBI ocenil, da sta ALF in ELF skupaj povzročila za več kot 43 milijonov dolarjev škode (Hoek 2010, 180).

Danes je vsako dejanje, povezano z besedo terorizem, postalo zelo aktualno. In to ne samo v ZDA, kjer so organi pregona najbolj aktivni, pač pa tudi v Evropi, kjer se teroristični napadi dogajajo že skoraj vsak mesec. Kljub temu pa v Evropski uniji do zdaj ni bilo zaznati neke stroge aktivnosti v smislu preganjanja okoljskih aktivistov s strani vladajočih oblasti (Domjanič in Dobovšek 2007, 27–28).

Ameriška zakonodaja je pri tem vsekakor bolj napredna, saj tam organi pregona na področje domačega terorizma uvrščajo tudi eko terorizem. Pri tem so sprejeli nekaj ključnih zakonodaj, ki obravnavajo ekoteroristična dejanja. Prvi je *Law against tree spiking* iz leta 1988, ki je bil zapisan in sprejet kot odgovor na aktivnosti radikalnih aktivistov skupine Earth First! Nato so leta 1992 sprejeli *Animal enterprise protection act of 1992* (v nadaljevanju AEPA), ki je bil sprejet kot odgovor na vse pogostejše napade radikalnih osvoboditeljev. *Antiterrorism and effective death penalty act* iz leta 1996 se nanaša na vsa teroristična dejanja, vključno z ekoterorističnimi dejanji. *USA patriot act of 2001*²³ je zakon, ki je bil sprejet leta 2001 z namenom preprečevati in kaznovati teroristična dejanja v ZDA in po svetu. Trenutno najbolj pomemben zakon, kar se tiče organizacij za osvoboditev živali, pa je *Animal enterprise terrorism act of 2006* (v nadaljevanju AETA), ki je nadomestil predhodno sprejet zakon AEPA. Z njim so ameriške zvezne oblasti dobile širša pooblastila za preiskovanje in boj proti ekoterorističnim skupinam. Z novim zakonom veljajo strožje kazni za storjena dejanja v smislu zvišanja zapornih in denarnih kazni. AETA tako dopolnjuje zvezne kazenske predpise in s tem določa kazniva dejanja poškodovanja ali zaviranja zasebnih, gospodarskih ali državnih podjetij ter ustanov, ki pri svojem delu uporabljajo živali v

²³ S celim imenom: *Uniting and Strengthening America by Providing Appropriate Tools Required to Intercept and Obstruct Terrorism Act of 2001*

izobraževalne ali raziskovalne namene, za predelavo v hrano, v kmetijstvu, usnjarstvu in podobno. Kaznivo je torej uničevanje zasebne lastnine teh podjetij in osebne lastnine posameznikov, povezanih s temi podjetji, ter kakršne koli psihične ali fizične grožnje, grožnje s smrtjo ali resne fizične poškodbe posameznikov, povezanih s temi podjetji. Po novem zakonu je kaznivo vsako uspelo izvedeno prepovedano dejanje kot tudi vsak poskus storitve kaznivega dejanja, močno pa so se povečale tudi denarne in zaporne kazni za storjena dejanja (Bjelopera v Domjanič in Dobovšek 2013, 26–27).

Eko teroristi ves čas delujejo in povzročajo nemalo problemov tako svojim tarčam kot tudi službam, ki se ukvarjajo s preprečevanjem terorizma. Kljub številnim naporom v smeri ustavitve takih dejanj, je zelo malo verjetno, da se bodo takšna gibanja porazgubila, prej nasprotno. Kritika boja proti eko terorizmu sloni na prepričanju, da je enačenje pravih terorističnih dejanj z dejanji radikalnih okoljevarstvenih skupin pretirana. Eko teroristi ne predstavljajo takšne nevarnosti kot na primer tradicionalni teroristi, katerih nasilna dejanja so namenska usmerjena v povzročitev fizičnih poškodb ljudi. Oblast naj bi z enačenjem enih in drugih v javnosti namensko ustvarjala tako imenovani zeleni strah (Bjelopera v Domjanič in Dobovšek 2013, 27).

Po Liddicku (2006) se prav v sami strukturi organizacije kažejo ključne razlike med klasičnimi teroristi in eko teroristi. Če so prvi znani po točno določeni hierarhiji, liniji vodenja in poveljevanju, pa so radikalna ekološka gibanja organizacijsko lahko celo povsem nepovezana tako pri izbiri tarč kot tudi pri izvedbi taktik. Močno vodilo, ki jih tako povezuje, je bolj v smislu vere v isto idejo. Celice tako delujejo povsem neodvisno od matične organizacije, družijo pa jih popolna predanost v samo idejo gibanja.

6 ZAKLJUČEK

Način, kako so danes nekatere živali obravnavane, postaja problematika velikega dela zahodnega sveta. Gledano s perspektive živalskih pravic in njihove osvoboditve je način, kako si določene institucije in posamezniki dovolijo obravnavati živali, vsekakor moralno nezakonit. Poskusi na živalih v laboratorijih, obrati farm, klavnice, cirkusi, trgovine z živalmi in podobno so deležni vedno večjega števila obsodb s strani avtorjev literature, ki to problematiko podrobno obravnavajo (Garner 1998, 1).

Živalsko vprašanje je vprašanje moralne ustreznosti našega odnosa do živali. Skozi zgodovino so se zgolj menjavali hierarhični pogledi na svet z nekimi domnevami, ki so v prid enakosti. Zadnje desetletje se glede živalskega vprašanja ukvarjajo na treh ravneh. Na filozofski ravni sta to vprašanje človeške enakosti in moralnost nekaterih praks. Na znanstveni ravni pa v največji meri discipline z imenom kognitivne znanosti. S tega vidika je živalsko vprašanje del kulturnega procesa, ki še traja in bo najbrž trajal še kar nekaj časa (Cavalieri 1999, 11–12).

Tudi uporništvo je posledica želje po spremembi. Nerazumevanje pa privede pogosto do tega, da se upor prevesi v nasilje. Zahteva po hitrih družbenih spremembah pa lahko izzove celo revolucijo, katere značilnost je uničiti vse, da se lahko zgradi na novo. Gibanje ALF je trenutno v fazi nasilnega upora. Da dosežejo svoj cilj, so primorani ukrepati z nelegalnimi dejanji in izvajati akcije, ki so po večini nasilne narave. Ker so dejanja aktivistov s strani oblasti spoznana za kazniva, jih lahko tudi kazensko preganjajo. Čeprav ALF stremi k družbeni spremembi, ostaja osredotočen na trenutno stanje. Danes je stanje zaradi vse večje prisotnosti terorizma na točki, ko država nima ali noče imeti posluha za zahteve radikalnejših ekoloških skupin. Nerazumevanje oblasti do dejanj gibanj, kakršno je ALF, pa lahko privede nekatere aktiviste do uporabe še bolj nasilnih taktik za doseg svojih ciljev.

Nobenega dvoma ni več, da je človek največji krivec za vedno slabše stanje našega planeta. Odnos, ki ga ima človek do živali in rastlin, je v največji meri brezobziren in nezmeren. Uničevanje narave je tako ena izmed značilnosti sodobnega človeka. Nujnost preobrazbe zahodne civilizacije in vse večja zahteva po uzakonitvi zmernosti pri človekovih odnosih z naravo postaja ključni dejavnik (Pličanič 2003, 11).

Delna rešitev problema tako mogoče tiči nekje na sredini in v zmernosti na obeh straneh. Oblast bi lahko na primer spodbujala velike korporacije, da poskuse na živalih zamenjajo z drugimi, bolj humanimi poskusi. Prav tako ni treba, da je lovstvo konjiček katerega glavna skrb je zgolj nabiranje lovorik. Še manj je treba, da modna industrija še vedno spodbuja nošenje krzna in usnja, ko pa je danes na voljo toliko drugih nadomestnih materialov. Država bi tudi lahko namenila nekaj denarja za promocijo zdravja in ljudi opozarjala, da je pretirano uživanje mlečnih izdelkov in mesa lahko škodljivo. Po drugi strani je nerealno pričakovati, da bodo vsi ljudje postali vegetarijanci ali celo vegani. Še bolj utopično je pričakovati, da jih lahko v to prisiliš. Nasilje načeloma izzove še več nasilja, kar pa ni najboljša strategija, če želiš nekoga rešiti pred njim. Prav tako je miselnost ljudi težko kar tako spremeniti. Še težje je doseči, da se bodo velike korporacije odrekle dobičku, ki ga kujejo na račun živali. Antropocentrično razumevanje narave obstaja že tisoče let in nemogoče je pričakovati, da se bo nenadoma kar izgubilo. Potrebna je neka prava mera taktnosti in sposobnosti sklepanja kompromisov za dosego dolgoročnejših sprememb.

Popolna revolucija lahko uspe samo, če za njenimi idejami sloni množica in ne zgolj posamezniki. Trenutno se širša populacija še vedno nagiba na stran antropocentrizma iz takšnih ali drugačnih razlogov. Da bi ljudje postali dojemljivi tudi za ideje ekocentrične etike, bo potrebnega še veliko ozaveščanja na tem področju. ALF je s svojimi dejanji resda bolj terenski, zato opravičuje naziv radikalnega gibanja, vendar ima tudi drugo plat, ki je pristojna za informiranje o pomenu svojih dejanj. Dokler bodo ta ostala nasilna samo do lastnine, ga bo javnost še pripravljena sprejemati, kljub neodobravanju s strani represivnih organov. Paziti pa mora, da ne zaide v nasilnejše vode, ker bi to pomenilo njegovo osamitev in posledično izgubo podpore s strani množic. Brez slednjih pa do tako zelenih sprememb ne more priti.

6.1 Verifikacija tez

Prva teza, ki je bila zastavljena v diplomskem delu se je nanašala na ekocentrično etiko v samem razumevanju odnosa človek – žival. Trdi, da se *gibanje ALF opira filozofske teorije, po kateri imajo vsa živa bitja enako vrednost in s tem zagovarja ideje globoke ekologije znotraj ekocentrične usmeritve. Prepoznavanje dejanj eko terorizma s strani*

organov oblasti pa je neutemeljena in pretirana, saj je povzročanje materialne škode v direktnih akcijah neprimerljiva z vrednostjo obstoja rešenih živalskih vrst.

Zastavljeno tezo lahko delno potrdimo. Težko namreč nekoga kar označimo za eko terorista, če pa sam izraz eko terorist še danes nima povsem točne definicije. Sama stroka ne zna točno razložiti, kaj vse naj bi se pod tem pojmom razumelo. Enačiti sodobna teroristična dejanja s tako imenovanimi eko-terorističnimi dejanji gibanja, kakršno je ALF, se zdi na tem mestu pretirano. Po drugi strani pa del aktivistov za zaščito živali priznava, da jim primerjava z teroristi ne povzroča nikakršnih težav. Še več, trdijo, da so teroristi, če ima oblast s tem izrazom v mislih tudi borce za svobodo, za kakršne se smatrajo. Ne strinjajo pa se s tem, da organi pregona ne enačijo terorja nad ljudmi s terorjem, ki ga določene ustanove in osebe izvajajo nad živalmi. Gre za nek skriti teror, ki ga povzroča sodobna potrošna kultura kapitalističnega sistema in to zgolj z namenom povečevanja dobička.

ALF zavrača kakršnokoli fizično nasilje nad ljudmi med izvajanjem direktnih akcij. Gibanje trdi, da med neštetimi akcijami, ki so jih v preteklosti izvedli niso nikoli ranili nobenega človeka. Čeprav nekateri zatrjujejo, da temu ni tako. Sama izvedba direktnih akcij lahko vpliva posredno ali neposredno tudi na nič krive osebe. Več je pričevanj, kako so napadi ALF-a vplivali na hude finančne probleme zaposlenih in njihovih družin v napadenih podjetjih. Prav tako lahko pride do nenamerne poškodbe ljudi in živali, če so ti na napačnem mestu ob izvedbi same direktne akcije. Ker velja ALF za gibanje h kateremu se lahko pridruži vsak, tudi ne more zagotoviti, da je vsak pripadnik s tega vidika pošten. Nekateri se pridružijo radikalnim gibanjem ne toliko zaradi tega ker verjamejo v samo idejo skupine, marveč za to, ker imajo destruktiven in nasilni temperament ter si želijo medijske pozornosti (Best in Nocella II 2005, 18). S tega vidika ne moremo prvo tezo ne popolnoma sprejeti ne zavriniti.

Druga teza govori o tem, da *so pripadniki ALF-a sicer znani po metodi neposrednega ukrepa, s katero poskušajo rešiti čim več živali, vendar kljub temu sodelujejo tudi v pasivnem aktivizmu preko ALF SG, saj jim je dolgoročni cilj sprememba človeškega obnašanja, pri čemer stremijo k spremembi celotne družbene ureditve.*

ALF deluje podzemno in pogosto nelegalno. Primarni cilj je tako rešiti zatirane živali iz neprimernih okolij z izvajanjem direktnih akcij preko svojih aktivistov, ki delujejo samostojno ali v majhnih skupinah, tako imenovanih celicah. Vendar se privrženci in podporniki ALF-a zavedajo, da je to zgolj kratkoročna rešitev, ki pa ne prinese nekih konkretnih rezultatov v širšem kontekstu razumevanja osvoboditve nečloveških bitij. Sam koncept gibanja sloni na ideji enakovrednosti človeške in živalske vrste. S tem odkrito zavračajo specizem kot idejo o superimosti človeštva. Tekom naloge pa se je pokazalo, da je antropocentrično razumevanje narave še danes zelo prisotno, kar povzroči neko nevednost širše množice pri razumevanju živalskega vprašanja. Prav tako je počasnost in pasivnost pri sprejemanju izboljšav na področju zakonodaje, ki ščiti živali, povzročila neko brezbržnost množic glede dejanskega problema, ki se tiče mučenja živali. Še več, v ZDA so sprejeli kar nekaj zakonov, s katerimi lahko radikalne ekologe nemudoma obsodijo in zaprejo kot največje kriminalce, ki ogrožajo suverenost države.

Če se je po vse večji prisotnosti terorizma na svetu nekako razširila ničelna toleranca do podobnih dejanj, pa prav nasprotno danes dobivajo radikalna ekološka gibanja vse več pristašev. Pri tem odigrajo ključno vlogo tudi tako imenovane podporne skupine, ki skušajo dnevno obveščati javnost o nehumanosti ravnanja nad živalmi. Z raznimi poročanji, dokumentarnimi gradivi in podporo znanih oseb jim to počasi, a zanesljivo uspeva. Čeprav je ALF-ov poglobitveni namen izveden preko raznih direktnih akcij, se po drugi strani zavedajo, da je vpliv na širšo množico pomemben dejavnik za zaustavitev takšnih zlorab. Zahteve družbe lahko dosežejo ogromne premike tudi na področju sprejemanja zakonodaje glede pravic živali. Pripadniki ALF-a se dobro zavedajo, da se spreminjanje družbene ureditve, ki bi bila prijaznejša do živali lahko uresniči tudi s stalnim ozaveščanjem ter izobraževanjem družbe in ne samo s posredovanjem na terenu v obliki direktne akcije. Druga teza je tako potrjena.

6.2 Sklep

Odnos človek - žival postaja vedno bolj pereč družbeni problem. Izkoriščanje živali za človeške potrebe ter iskanje opravičila za to početje je glavno vodilo antropocentričnega videnja sveta. Takšnemu mišljenju ostro nasprotuje ekocentrizem, ki se je razvil kot

odgovor na vse večje nemoralno izrabljanje živali in okolja. Vsa živa bitja imajo neko intrinzično vrednost, ki je neodvisna od zavedanja, presoje in koristi. Zavedanje, da so življenjsko okolje in vsa bitja, ki živijo znotraj njega, tesno povezana, bi nas moralo pripeljati do spoznanja, da eno brez drugega ne more obstajati.

Razmah gibanj za osvoboditev nečloveških živali je potekal vzporedno z gibanji za enakopravnost različnih drugih zapostavljenih družbenih skupin (ženske, istospolni, etične manjšine, itd.) Filozofska razprava je glede živalskega vprašanja delovala na dveh ravneh. Na eni strani je teoretska razprava podvomila paradigmi človekove večvrednosti, po drugi strani pa je izkoriščanje živali prepoznala kot problem, ki se dotika družbe kot celote in ne zgolj njenega dela, kot je to na primer pri seksizmu in rasizmu. Problem pa se pojavi, ko se rešitev išče samo v obravnavi neljudi kot sredstev za človekove cilje, ne pa s samo uporabo na splošno. To vsekakor vodi do nekih izboljšav in v neko minimalno blaginjo živali, vsekakor pa ne v njihovo popolno osvoboditev (Cavalieri 1999, 7–8). Vse več znanstvenih raziskav nakazuje tudi, da človek in žival nista strogo ločeni entiteti. Slednje in razvoj raznih gibanj za pravice živali v šestdesetih in sedemdesetih letih zadajajo velik udarec dotedanjemu antropocentričnemu dojemanju odnosa človek - žival. Šele ko bomo zmogli preseči to delitev, se bo lahko zgodila popolna osvoboditev živali, ki bo posledično prinesla tudi popolno osvoboditev človeštva.

Države zahodnega sveta pa se kljub pojavu načel ekološke etike in raznih gibanj za pravice in blaginjo živali še niso povsem odtrgale od antropocentričnih idej. Še več, to mišljenje je še danes zelo prisotno in prevladujoče v razvitih državah. Človek, ki si danes pod vplivom antropološke logike lasti Zemljo, bi moral vsaj poskusiti, če ne že zavedno delati na tem, da se ti odnosi ohranijo v pristni obliki. Današnja znanost, politika ter tudi vera še niso dorasle temu izzivu, saj sebičnost, antropocentrizem, hierarhija in imperializem, vodijo v neenakost na vseh ravneh. Ker nadaljevanje takšnega stanja lahko pomeni zgolj uničenje življenja in propad industrijske kulture, je nujno, da se človeštvo odreče antropocentrični dogmi. Le tako bomo lahko skupaj z drugimi prebivalci našega planeta prebivali soodvisno v harmoniji (Putrle 2014).

ALF se z namenom preprečevanja nasilja nad živalmi poslužuje radikalnih taktik, ki nemalokrat presežejo mejo legalnega. Pogosto je njihov način delovanja tudi nasilen in

po definiciji zakona kaznivo dejanje. Večina živalskih aktivistov nasprotuje označbi eko terorist, saj napad na določene tarče ne more odtehtati terorja, ki ga ti izvajajo nad nečloveškimi bitji. Zato vidijo v pojmu eko terorizma pogosto zgolj taktiko nasprotne strani, da jih v javnosti prikaže kot občo nevarnost. Prav tako je sam izraz eko terorist izrabljen s strani vlad in velikih korporacij z namenom lažjega preganjanja radikalnih ekologov ter ščitenja svojih poslov ter dobičkov.

Kako tanka je torej meja med pripadnostjo idejam ekocentrizma in prakticiranjem nasilnih akcij v obliki eko terorizma? Ali brezglavo sledenje določeni filozofski ideji in uporabi slednje v realnosti res nujno pomeni fanatizem? Ali ni huje zatreti aktivista v sebi in ostati pasiven ob gledanju trpljenja teh nedolžnih bitij? Odgovor pripadnikov ALF-a je jasen: »Če je osvoboditev terorizem, vam s ponosom sporočamo, da smo teroristi!«

7 LITERATURA

1. *Animal Liberation Front*. Dostopno prek: <http://www.animalliberationfront.com> (20. julij 2016).
2. *Animal Liberation Front Supporters Group*. Dostopno prek: <http://www.alfsg.org.uk/> (30. julij 2016).
3. Anti-Defamation League. 2005. *Ecoterrorism: Extremism in the Animal Rights and Environmentalist Movements*. Dostopno prek: http://archive.adl.org/learn/ext_us/ecoterrorism.html#ALF (7. avgust 2016).
4. Best, Steven in Anthony J. Nocella II. 2004. *Terrorists or Freedom Fighters? Reflections on the Liberations of Animals*. New York: Lantern Books.
5. ---2005. *Behind the Mask: Uncovering the animal liberation front*. Dostopno prek: http://www.pmpress.org/content/fmd/files/Behind_The_Mask.pdf (20. julij 2016).
6. Cavalieri, Paola. 2006. *Živalsko vprašanje: za razširjeno teorijo človekovih pravic*. Ljubljana: Krtina.
7. Curry, Patrick. 2011. *Ecological Ethics: An Introduction*. Cambridge: Polity Press. Dostopno prek: <http://www.ecospherics.net/pages/curryh4.htm> (13. julij 2016).
8. Domjanič, Mario in Dobovšek, Bojan. 2016. Sodobni ekološki terorizem. *Varstvoslovje* 16 (1). Dostopno prek: http://www.fvv.um.si/rv/arhiv/2014-1/03_Domjanic_Dobovsek.pdf (7. avgust 2016).
9. *Društvo za osvoboditev živali in njihove pravice*. Dostopno prek: <http://www.osvoboditev-zivali.org/index.php?pnm=00051> (18. avgust 2016).
10. ENDCAP. Working together for wild animals in captivity. 2015. *Animals in circuses*. Dostopno prek: <http://endcap.eu/animal-circuses/> (14. avgust 2016).
11. Ferry, Luc. 1998. *Novi ekološki red. Drevo, žival in človek*. Ljubljana: Krtina.
12. Garner, Robert. 1998. *Political animals: animal protection politics in Britain and the United States*. New York : St. Martin's Press.
13. Guither, Harold D. 1998: *Animal Rights: History and Scope of a Radical Social Movement*. Carbondale Edwardsville: Southern Illinois University Press.
14. Hribar, Mirko. 1987: *Zgodovina filozofije: antična filozofija*. Ljubljana: DZS.
15. Hoek, Andrew. 2010. Sea Shepherd Conservation Society v. Japanese Whalers, the Showdown: Who is the real villain? *Journal of Animal Law and Policy*. Dostopno prek: <https://journals.law.stanford.edu/sites/default/files/print/issues/hoek.pdf> (10. avgust 2016).

16. Kim, Andrej. 1992. Od antropocentrične k ekocentričnoj etici. *Socijalna ekologija : časopis za ekološko misao i sociologijska istraživanja okoline*. Dostopno prek: http://hrcak.srce.hr/index.php?show=casopis&id_casopis=124 (15. julij 2016).
17. Koncilja, Žiga. 2015. *Živali med vojno – nenadomestljiva pomoč, zadnja rešitev in zavrženo blago*. Dostopno prek: <http://www.rtv slo.si/zivalskiotok/novice/zivali-med-vojno-nenadomestljiva-pomoc-zadnja-resitev-in-zavrzeno-bлаго/361287> (12. julij 2016).
18. Lee K. Henry. 2014. *FBI: Ecoterrorism suspect Daniel San Diego may be in Hawaii*. Dostopno prek: <http://blog.sfgate.com/crime/2014/03/12/fbi-ecoterrorist-daniel-san-diego-may-be-in-hawaii/> (7. julij 2016).
19. Liddick, Don. 2006. *Eco-terrorism: Radical environmental and animal liberation movements*. London: Praeger.
20. Long, Douglas. 2004. *Ecoterrorism*. New York: Facts on File.
21. Nash, Roderick. 1989. *The rights of nature: a history of environmental ethics*. Madison, WI: University of Wisconsin Press.
22. People for the Ethical Treatment of Animals. 2016. *What's PETA's position on the Animal Liberation Front (ALF)?* Dostopno prek: <http://www.peta.org/about-peta/faq/whats-petas-position-on-the-animal-liberation-front-alf/> (1. julij 2016).
23. Perše, Martina. 2008. Poskusi na živalih v Sloveniji v številkah. *Zdravniški vestnik*, 77 (6): 395–400.
24. Pličanič, Senko. 2003. *Temelji ekološkega prava*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
25. Potter, Will. 2009. *3 definitions of eco-terrorism*. Dostopno prek: <http://www.greenisthenewred.com/blog/eco-terrorism-definition/1671/> (11. avgust 2016).
26. Putrle, Dejan. 2014. Razodetje. *Primorske novice*, 11. julij. Dostopno prek: <http://www.primorske.si/Plus/7--Val/Razodetje> (10. avgust 2016).
27. Regan, Tom. 1996. *Pravice živali: filozofske postavke*. Ljubljana: Lea Eva Muller.
28. ---2016. *The Case for Animal Rights*. Dostopno prek: http://www.tomregan-animalrights.com/regan_rites2.html (12. avgust 2016).
29. Ryder, Richard Dudley. 2000. *Animal revolution: changing attitudes toward speciesism*. Oxford, New York: Berg.
30. Singer, Peter. 1995. *Animal Liberation*. London: Pimlico.

31. Somma, Mark. 2006. Revolutionary Environmentalism An Introduction. V *Igniting a Revolution: Voices in Defense of Earth*, ur. Steven Best in Anthony J. Nocella II, 37–46. Oakland: AK Press.
32. Tullio, Enrica. 2016. *Peter Singer*. Dostopno prek: <http://www.filosofico.net/petersinger.htm> (8. junij 2016).
33. Visković, Nikola. 1996. *Životinja i čovjek*. Split: Književni krug Split.
34. WiseGEEK. Clear Answers for Common Question. 2016a. *What is Ecotage?* Dostopno prek: <http://www.wisegeek.com/what-is-ecotage.htm> (20. avgust 2016).
35. ---2016b. *What is Monkeywreching?* Dostopno prek: <http://www.wisegeek.com/what-is-monkeywrenching.htm> (20. avgust 2016).
36. Zadnikar, Gita. 1998. Boj za osvoboditev živali. *Časopis za kritiko znanosti*, 26 (190/191): 179–185.
37. Zalman, Amy. 2015. *Eco-terrorism*. Dostopno prek: <http://terrorism.about.com/od/e/g/ECoterrorism.htm> (10. avgust 2016).
38. Žontar, Eva. 2011. *4. oktober – Svetovni dan vseh živali*. Dostopno prek: <http://www.svet-je-lep.com/zivali-in-clovek/4-oktober-svetovni-dan-vseh-zivali/> (1. avgust 2016).

PRILOGA A: Pogovor z varuhinjo pravic živali in članico Društva za osvoboditev živali in njihove pravice Alenko Benčina

Kakšno je poslanstvo vašega društva?

Poslanstvo društva v samem bistvu je dati živalim glas, ki ga nimajo. Se torej upreti trpljenju, ki ga dnevno doživljajo in se boriti za prihodnost, v katerem ga ne bi bilo. Ker slednje venomer povzroča človek, je še posebej pomembna vloga društva spremeniti njegovo mišljenje, da si je upravičen dovoliti vse in biti za to nekaznovan ali celo huje, nagrajen. Želimo, da se ljudje zavedo, da so tudi živali čuteča in inteligentna bitja, ki se veselijo svojih družin, življenja do naravne smrti in nikakor niso na zemlji za našo korist. Prepričani smo, da je še vedno veliko zavajanja na tem področju. Omenjeno se odraža v raznovrstnih aktivnostih društva, ki zajemajo vse od apeliranja na državne organe do pogovorov z obiskovalci prireditvev.

Ali obstajajo še kakšne skupine v Sloveniji z željo popolne osvoboditve živali? Ali s kakšno izmed njih sodelujete?

Obstajajo nekatere skupine (npr. Za živali!, Slovensko vegansko društvo), ki si tako kot naše društvo prizadevajo za izboljšanje položaja živali, kar pa se tiče popolne osvoboditve vseh živali, menim da smo edini. Z veseljem ugotavljamo, da je naših podpornikov, ki torej izboljšanje položaja živali dojemajo celovito - brez razlikovanja med domačimi in rejnimi, s spremembo načina prehranjevanja in navsezadnje tudi spremembo načina življenja - vedno več. Z veseljem se z drugimi društvi povezujemo in skupaj izvajamo aktivnosti na področjih, kjer so naši pogledi podobni.

Od kje črpate filozofsko podlago za vaša prepričanja (npr. Singer, Regan, vera, itd.)?

Na to vprašanje težko odgovorim, saj so motivi naših članov za sodelovanje v društvu zelo raznoliki. Vsekakor društvo ni versko obarvano, pa vendar to ne pomeni, da v njem ni članov, katerim je pogled na sobivanje z živalmi oblikovala prav njihova vera.

Oseбно so mi bližje filozofski nauki in velikokrat svojo moč za delo črпам prav iz filozofskih spisov.

Kakšno je trenutno stanje v Sloveniji glede živalskih pravic?

Stanje vsekakor ni na točki, ko bi si lahko zadovoljno oddahnili, češ vse je tako kot mora biti, živali živijo svobodno, niso izkoriščane, trpinčene, ujete. Vsekakor se je stanje izboljšalo s sprejemom Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o zaščiti živali (ZZZiv-C) leta 2013, s katerim so bile uvedene pomembne novosti (npr. prepoved cirkusa z živalmi, prepoved obrezovanja živalskih delov, obvezna uporaba sedativov pred zakolom itn.), a prostora za izboljšave je še ogromno. Največji problem zakaj do njih ne pride je predvsem nezainteresiranost zakonodajalca, a ne gre kriviti le njega, nezainteresirana je tudi javnost, torej kritična masa, ki je v Sloveniji skorajda ni. Utopično je pričakovati, da lahko le nekaj posameznikov popolnoma spremeni trenutno stanje na bolje in prepričana sem, da dokler tudi tihi podporniki ne bodo postali glasni in aktivni, pomembnejših sprememb žal ne bo.

Ali poznate ALF in kako dobro ste seznanjeni z načinom delovanja ALF-a v svetu? Ali vaše društvo podpira politiko ALF-a in kakšni so vaši pogledi na njihov izbor tarč in taktik?

Seveda, omenjeno gibanje je primer kako bi, po mojem osebnem mnenju, morale delovati organizacije, da se zares nekaj spremeni. Čeprav se nekateri ne strinjajo z njihovimi metodami dela, ki naj bi bile preveč invazivne, sem prepričana, da morajo (žal) biti prav take. Na žalost zgolj deljenje letakov in opozarjanje ljudi ni dovolj, problema se je sicer resda dolgoročno potrebno lotiti pri njegovih temeljih, a ukrepanje tam, kjer se izraža v najhujših oblikah, dnevno in intenzivno, je tisto kar ima učinek dejansko in takoj. V društvu pa sicer ne podpiramo akcij, s katerimi se povzroča materialna škoda ali ogroža življenje.

Ali sodelujete z ALF SG ter tako finančno pomagata zaprtim aktivistom ALF-a?

Žal za enkrat še ne, sama za to podporno skupino slišim prvič. Vsekakor se bomo o tej možnosti pogovorili s člani društva.

Kakšni so vaši pogledi na odnos evropske in ameriške politične struje z radikalnejšimi ekološkimi gibanji?

Razumljivo je, da oblast ne želi družbe, ki se ji upira, je aktivna in kritična, saj jo ta ogroža in obeta spremembe. Cilj vsakokratne oblasti (najsi bo ameriška, slovenska ali pa katera druga) je vzpostaviti družben mir. Seveda ne govorim o stanju miru, v katerem so ljudje zadovoljni, v katerem ni suženjstva, lakote, vojn ipd., ampak stanju v katerem so ljudje vdani v usodo, apatični in nekritični. Le na ta način lahko oblast uveljavlja svojo politiko in izpolnjuje svoje želje. V kolikor vsake toliko iz povprečja pokuka kritična glava, ki opozori na to kaj vse je v družbi narobe, jo je zato potrebno čim prej utišati in potisniti nazaj v povprečje ali pa celo kaznovati in s tem uveljaviti generalno prevencijo, ki naj bo ljudem v poduk, kaj se z njimi zgodi, če so preveč "zagnani".

Kaj menite o tem, da nekateri ALF smatrajo za eko-teroriste?

Ljudje, ki gibanja kot je ALF smatrajo za eko teroriste - sama sem sicer absolutno proti uporabi izraza terorist v tem kontekstu - imajo vsekakor na vlogo posameznika v družbi povsem drugačen pogled kot člani teh gibanj. Slednji so prepričani, da se spremembe začnejo ravno pri posamezniku, prvi pa da en sam človek ne more spremeniti pravzaprav ničesar. Uporaba tega žaljivega izraza je po mojem mnenju zgolj odraz notranjega občutka slabe vesti, ker sami v življenju plavajo v povprečju, medtem ko ga drugi (v boju za nek višji cilj) tvegajo z odvzemom prostosti ali pa celo življenja (podobno korelacijo je ugotovil že Freud, priporočam v branje).

Ali poznate kakšen primer izvedbe direktne akcije na tarče v Sloveniji s strani ALF-a?

Žal ne. Pogovori v tej smeri so v preteklosti že bili, a ker je smisel tovrstnih akcij stroga anonimnost, kaj več ne morem povedati.

Menite, da bi bila potrebna izvedba kakšne direktne akcije s strani aktivistov v Sloveniji? Če je odgovor da, mi prosim odgovorite kdo bi bil v takem primeru morebitna najprimernejša tarča in iz kakšnih razlogov?

Vsekakor! Predvsem obrati za pridelavo hrane živalskega porekla, morda bi jasnejši uvid v delovanje farmacevtskih družb in celo MF ter inštitutov prav tako razkril marsikaj zamolčanega.

Ali veste za kakšnega aktivnega aktivista ALF-a, ki prihaja iz Slovenije?

Za pripadnika ALF iz Slovenije ne vemo.

Kaj bi bilo potrebno po vašem mnenju storiti za popolno osvoboditev živali v Sloveniji in v svetu?

Preprosto - enkrat za vselej prenehati izkoriščati živali za lastne potrebe in jim tako pustiti živeti svobodno, dostojanstveno in mirno do svoje naravne smrti. Človek, kljub svoji prepričanosti v to, pač ni center sveta in gospodar planeta. Le - tega si delimo s preostalimi živimi bitji, katerih življenje je vredno prav toliko kot življenje vsakega od nas.

Če bi radi še karkoli dodali (misel, idejo. itd.) mi jo lahko navedete tukaj?

Vaš izbor teme me veseli in želim vam, da diplomsko delo izdelate kvalitetno ter s tem obogatite literaturo, ki naj zainteresiranim koristi pri spreminjanju sveta na boljše.